

Universul Literar

Anul XLV Nr. 33

11 August 1929

5 Lei

ȘTEFAN PETICĂ

C t i t o r i i

UN PRINȚ AL POEZIEI: ȘTEFAN PETICĂ

(Douăzeci și cinci de ani dela moartea lui)

de GABRIEL DRĂGAN

Suprapunerile deceniilor cu liniștirile apelor vremii de atunci, permit posterității cu conștiințe vibratoare și de rezonanță, să pătrundă în limpezimile lor adânci, de unde să poată culege adevăratele comori, care cu luciri de diamant, mijite din mălul elisos, fac să ardă lumini către scare și să vrăjească ochii etern înamorați de frumos.

În toamna aceasta, la 16 Octombrie, se împlinesc douăzeci și cinci de ani, de când acest Pământ al „*Fecioarei în alb*” și-a părăsît ghitlăra cu visul frânt și a plecat dintre cei pământeni.

Dar cu Ștefan Petică se întâmplă același lucru ca și cu Baudelaire și Eminescu. Cu cât epoca apariției lor în literatură se depărtează, cu atât valoarea operei lor se precizează mai precis și mai mare.

Petică este poate cel mai nedreptățit poet român. A murit în 1904. În viață nu s'a vorbit mai nimic de el, mai cu seamă că el seria polemic, cronic literare, gazetărie și era tratat de „decadent”, fapte, care-l făceau pentru mulți din contemporanii lui, un ins demn de izolare ca și Ion Gorun din vremea aceea, îl făceau un scriitor în jurul cărui se creta o atmosferă de ignorare voită. După moartea lui nu s'a vorbit nimic, nu s'a făcut nimic, ca să intre în conștiința marelui public — așa cum o merita, — căci publicarea poemelor din ciclurile: *Serenade demonice* și *Cântecul toamnei*, de către Grigore Tăbăcaru, găsite de acesta în manuscrisele poetului, date de părinți, și cele câteva articole în reviste puțin răspândite, au trecut neobservate și fără putință de despotimolire a acestui scriitor.

Abia după douăzeci de ani dela moartea cântărețului tragic, publicațiile românești în frunte cu scriitorii, criticii și cronicarii literari ai vremii, în toamna lui 1924, găsesc prilejul să scoată la suprafață din mǎlul uitării, poeziile cu străluciri de marmoră albă, ale galantului cavalier inspirat, Ștefan Petică, un nume atât de fatal și atât de slab ocrotit de soarta vieții lui. S'au scris articole omagiale, s'a publicat o monografie, iar d. N. Davidescu, singurul care a înțeles valoarea poeziei lui Ștefan Petică, mai înainte de orice alte prezentări, și unul din marii noștri inițiați în taina poeziei simboliste, a făcut să se reediteze volumul de versuri în „Biblioteca Dimineții” nr. 19, cu titlul: „*Poeme*”, care cuprindea cinci cicluri: *Fecioara în alb*, *Când vioarele tăcură*, *Moartea visurilor*, *Cântecul toamnei* și *Serenade demonice*. Tot în aceeași toamnă a lui 1924, *Societatea Scriitorilor Români*, la invitația *Academiei bărlădene*, în frunte cu poetul Gh. Turloveanu, a venit la Bucești, jud. Tecuci, locul de naștere al poetului și au așezat o cruce de piatră,

au făcut un parastas, au ținut vorbiri, și au pus jerbe de flori pe mormântul părăsît și fără prieteni.

Era înțelegerea postumă a celor cu conștiințe limpezi, fără patimi influențabile și fără cunoștințe personale.

Scrierile lui Petică sunt foarte variate. A publicat articole și broșuri, ori extra-se de prin diferite reviste, asupra filosofiei, artelor plastice, literaturii, sociologiei, economiei politice și financiare, etc. A scris teatru: *Cântecul singurătății*, tragedie în cinci acte, *Prieteni Poporului*, comedie în trei acte, *Frații*, dramă, etc.

Par piesa care ar putea fi reluată și azi în repertoriul oricărui teatru, cu foarte mici revizuiți, e *Solii Păcii* poem cu o atmosferă simbolică de basm feeric, unică în literatura noastră. Motivul idilic, s'aranu ibsenian, îmbracă mantii sumbre, nocturne, în acorduri de simfonie beethoveniană, de sbuciumare lăuntrică a unei viziuni, care sfârșește cu un preludiu tragic de marș funebru.

Expresia unui suflet mistic și veșnic chinat de „*torturătorul vis himeric*”.

Din opera lui Petică însă, poeziile, stabilesc scara adevăratei lui valori.

În evoluția poeziei române moderne, arta lui Ștefan Petică, înseamnă o treaptă, ocupă un loc aparte.

Dela Eminescu poezia română se ramifică distinct sub două aspecte generale. Unul e un curent de cultivare și exploatare a motivelor vieții rurale cu caractere specific românești, sub impulsul unei noi spiritualeități de orientare, stabilind un echilibru ierarhic evolutiv cu: *George Coșbuc*, *Octavian Goga*, *Șt. O. Iosif* și *Nichifor Crainic*, ca să ajungem până în zilele noastre, al doilea, ca o transplantare cu ecouri, a simbolismului francez, e un curent de intelectualizare a simțirii, de expresie nouă muzicală a formei, de împletitură magică a motivelor de inspirație, brodate pe un fond subtil de miragii, exotice, de vis ireal, și de solitudine transcendentale, reprezentat prin: *Ștefan Petică*, *Alex. Macedonschi*, *Ion Minulescu*, *D. Anghel* și *G. Bacovia*.

Disecând materialul din care isvorăște poezia lui Petică, observăm că nu este atât de nou și original cum ar părea. Structura genetică a multor bucăți nu este sugerată de atâți alți poeți de egală valoare ca: Eminescu, Traian Demetrescu, Teodor Șerbănescu, Malarmé, Verlaine, Ibsen, etc. Apoi natura fondului nu-i atât de variată încât să putem stabili diferențieri integrale dela o bucată la alta. Motivele celor mai multe poezii din ansamblu sunt simple accidente sentimentale, de romanță aristocrată, într-o manieră înrudită, afară de cele nouă sau zece bucăți ca: *Era odată un prinț vestit...*, *Apune soarele pe dealuri*. *O ceată întunecată s'a oprit*, etc.

cari închid un proces de gândire profund personal. (Poeziile, fiind fără titlu, sunt citate cu primul vers cu care încep).

Ceeace ridică însă poezia lui Petică la o artă personală de deosebită importanță, e expresia lapidară și muzicală până la obsesie, e sentimentul pur, și subtilizarea emoției până la clarizare:

„*Tu ești o roză parfumată
Din valea Șirazului cald
Iar ochii tăi ascund curată
Lucirea mării de smarald.*”

„*În părul tău ca diamantul
De flăcări negre 'ntunecul,
Și-a revărsat întreg Levantul
Misterul antic și ciudat.*”

„*Și când în seri de primăvară
Treci singuratecă încet
Pari o visare albă, clară,
Elegiacă de poet...*”

La Petică fiecare cuvânt exprimă rezonanță intimă, un plâns, neliniște sfâșietor de tragic:

„*Bătu la porțile străine;
În lovitura mea plângeau
Splendori de doruri în ruine
Cântări de slavă ce-apuneau,
Și-un suflet trist ce obosise
Pe căi zadarnice de vise
Bătu la porțile străine
Și'nchise porțile-au rămas.*”

„*Rugăiu icoane 'ndurătoare
În ruga mea se ridica
Singurătatea unui soare
În clipa de-a se 'ntuneca,
Și vechi revolte 'nnăbușite
În nopți de sbucium tănuite,
Rugăiu icoane 'ndurătoare
Și reci icoanele-au rămas.*”

Petică poate fi socotit fără greș meletorul poeziei noastre simboliste, anii în care a scris poemele sale 1894-1904, a pluit desigur una din cele mai dezonionate epoci literare. Când Alex. Macedonschi dădea lecții de limbă, următoarele lui versuri model:

„*Înima-mi ce se bate
Bată
Bată căci beat de-amar
Mor!*”

„*Pe brațe-mi iată se 'ncind
Lină!
Viața să-mi ceară i-aș da
Da!*”

„*Afară e nori, furtund
Tund, etc.*”

(„*Literatorul*” a. I. pag. 32).

... Petică venia cu „o cugetare mai
... o psihologie mai aleasă și o
... mai corectă” — după propria-i
... intr-o epistolă adresată lui
Tutoveanu — venia, cu alte cuvinte,
... propriii de conduită artistici
... cu o cultură bogată, variată și
... asimilată și cu o putere nouă de
... și sintetizare în conștiința lui
... pedee:

... „născută s'a oprit
... și răzleață la răscrucă ;
... de grea îi cad'e'n asfințit
... de-a nu ști 'ncotro s'apuce!

... „Ziua clară s'a 'mbuibat
... și joc în loc de pâine
... de plăcere a uitat
... zăii groaznice de mâine.

... „Seara se coboară răcoroasă
... sârbătoarei e amar,
... dinjia cea neagră ce o lasă
... și must pe fundul de pahar.

... „Cândai ochi privește spre apus
... că nu poate să-l priceapă.
... pare c'ar avea de spus
... și știe măcar nici cum s'o 'nceapă.

... „Îngândurată ca o turmă
... de taina ce-o 'nșioară
... zăii blonde care curmă
... și cântarea de vioară.

... „Tristă de pierduta fericire
... stă cu fruntea încrunțată
... cerând cea din stânsa strălucire
... și prindă facl'e'n noaptea 'ntunecată...

... „Ca o astfel de inspirație, arta acestui
... cântăreț așternea o punte lumii
... de argint peste apele tulburi ale
... în care a trăit.

... „Sentimentul elegiac al iubirii roman-
... din poeziile lui Petică se situează
... cu exemplare de o frumusețe rară
... a celor capod'opere ale genu-
... „Pe lângă plopii fără soț, Alături de
... te-asemeni, Lasă-ți lumea ta ui-
... etc., de Eminescu. Am putea cita
... bucutărilor.

... „Căsușul trist al renunțării
... și frunți a pus melancoliei
... și glas fiorul inserării
... și dureroase nostalgii.

... „A de-am fi mers pe drumul vieții
... mâini cu albe flori de crini,
... și răduși în zărea dimineții
... și risuri blonde 'n ochi senini,

... „Cum fi pierdut în adorarea
... unei sfinte simfonii
... și vărsat-o depărtarea
... și fruntea noastră de copii”.

... „Să dau serbării măndre
... și reami păgâne dulci fiori,
... și pe fruntea mea senină
... și tani de crini mirositori.

... „Pe balconul de ghirlande
... și stai pierdută 'n ris
... și coloană de lumină
... și un amurg de paradisi.

... „Să-mi lăsa să-ți cadă roza
... și îngerață-ți stă în mâni
... și tremura din înălțime
... și ochilor stăpâni,

... „Încordate struni de harpe
... și plâng un dor abia înflorit
... și restele sârmana floare
... și aer trist și nesfârșit...”

Îmbăcând delirul acestei inspirații
într-o haină de gală, iubindu-și lumea
visului suprem c'o pasiune de amant de-
votat, Ștefan Petică a plătit scump a-
ceastă superbă izolare în lumea lui in-
terioară. A plătit cu viață sârutul nemu-
ririi. Desnoadămintul orgoliului, față de
morta și tragica realitate nici nu putea
fi altfel.

În primăvara lui 1904 după o iarnă
de sbucium și de lipsuri, din Bucureș-
tiul fatal atator poeți se întoarcă zdrobit
de tuberculoză să-și îngreape anii tineri
și tot idealul chemării lui, în satul na-
tal. A fost răpus la pat, a zăcut toată
vara și în sfârșit de toamnă — seara fu-
nerară de Octombrie — când cele din ur-
mă frunze vestede se așterneau pe drum,
a fost petrecut de-ai lui, lipsiți de-acum
pe totdeauna de nădejdea fiului mai
mare: Ștefan, la cimi'irul din marginea
satului, în plânsul clopotelor dela bise-
rică.

„Apleacă-te spre cântecele mele
Sunt gingașe și triste și duiioase,
Și singure ca palidele stele
În nopțile de iarnă friguroase”.

(Când vioarele tăcură, poema VII-a)

GABRIEL DRĂGAN

NOTE BIOGRAFICE

Ștefan Petică s'a născut la 20 Ianua-
rie 1877 în satul Bucești, jud. Tecuci.
Părinții săi Ecaterina și Enache Petică
trăesc. Clasele primare le-a făcut la
școala primară din Liești, sat la depăr-
tare de 2 km. de Bucești.

Studiile secundare primele patru clase
le-a făcut la gimnaziul real de atunci:
„Dimitrie A. Sturdza”, azi liceu, în orașul
Tecuci, apoi le-a terminat la liceul
real din Brăila.

După terminarea liceului 1896 își trece
baccalaureatul, și în 1897 își face stagiul
militar. Din 1898 și până în primăvara
lui 1904 Petică trăiește în Capitală. A
fost înscris ca student la Universitatea
din București la Filosofie și Matematici,
dar din cauza lipsei de mijloace mate-
riale a fost nevoit să-și câștige singur
existența și banii pentru cărți și reviste
cu scrisul, lucrând prin diferite redacții.

Atunci cu și azi, și ca întotdeauna în
fara românească, traiul din scris era
amar și dezastruos. Alex. Cazaban știe,
era un intim tovarăș al boemiei lui Ște-
fan Petică. Viața aceasta de muncă is-
toitoare l-a răpus. Studiile universitare
nu și le-a putut termina. Era însă de-o
cultură vastă și „poate unul din cei mai
culți literați ai vremii” — așa afirmă
d. Gr. Tăbăcaru. A murit tânăr, în vârs-
tă de 27 ani, la 16 Octombrie 1904 și a
fost înmormântat în satul natal.

Cu Ștefan Petică literatura română a
pierdut prea din vreme un prinț al poe-
ziei, cu o figură orgolioasă de tragic și
neînțeles pelerin.

GABRIEL DRĂGAN

adevarale

vis spulberat...

Perdeaua se ridică, în fiecare seară,
trasă cu infrigurare de o mână. Fină
și catifelată, și în pervazul feres-
trii mari, — ochiu luminesc al splen-
didei vile boeresti, — un capșor blond
de fecioară, cu trăsături delicate; chip
de ceară cu contur gingaș de madonă,—

apărea luminos și timid, din penumbra
odăii, luxos mobilată.

Ochii triști, codati, cu gene lungi și
albastri ca bruma de pe prunel to-
natică, aruncau priviri cercetătoare pli-
ne de tristețe și de dor spre mansarda
sărăcăcioasă a hotelului de mâna cin-
cea, de peste drum.

Dar zadarnic! Fereastra mansardei
rămânea închisă, de zabranicul murdar
ca de leșie al transperatului, ce închidea
ca o piatră funerară deschizătura fe-
restăii. Și ea aștepta, visând cea-
suri întregi, cu capul sprijinit de mâini
și cu ochii pironiți la fereastra mansar-
dei de peste drum, care închisese în ea,
cu atâta neîndurare, visul ei de iubire...

Acolo sus, îl văzuse ea, de atâtea ori
aplecat deasupra mesei de scris, cu
gândul dus, la idolul care-l âspitea,
cu ochii încercuții de dungi groa-
se și vinete așteptând în miez de noap-
te, șoptele dulci ale muzei lui capri-
cioase.

Dar, într-o noapte el o văzu. Rămase
mărat și uluit. Din clipa aceea, ochii
și sufletele lor s'au înțeles.

Mai târziu întâmplarea îi adusese
față în față, la un teatru. Emoția
le stăpânea graiul și sufletele. El era
îngândurat și trist, ea era veselă și feri-
cită. Pentru ea clipele au fost de aur,
pentru el de durere apăsătoare. Ea, uni-
cul copil al unor milionari, putezi de
bogați, el, un bard sărac, fiu al brazei.
De atunci îi pândea ea drumurile și îi
esea înainte. El însă se ascundea mereu.
Odată, îl surprinse pe neașteptate și îl
întrebă îndurerată:

— „Dece mă occliești? Te iubesc atât
de mult! Poete, să știi, ești singurul
sens al vieții mele...”

El tresări ca mușcat de șarpe, o pri-
vi cu tristețe, o mângâie îndurerat apoi
îngândurat, cu privirea dusă departe în
gol, ca și cum ar fi citit într-o carte
nevăzută, slove din destinul vieții lui,
suspina adânc, o paloare tot mai ac-
centuată îi învălui fața-i slabă, gal-
benă, pierdută, ca a unui chip de cea-
ră fardat cu vânat, apoi suspina tot
mai adânc și-i șopti cu durere:

— Nu merit iubirea unui înger. Ui-
tă-mă... fiindcă... glasul îi tremura și
ochii i-se înroșiseră... fiindcă, eu... eu
nu te iubesc.

Înmărmurită ea întrebă cu glas stins:
— „De ce?” Îți sunt urâtă! Spune,
de ce?

El se întoarse să plece și zise în
grabă

— Vei afla-o într-o zi și-mi vei
da dreptate, astăzi, nu pot. Ți-o voi
spune, îți dau cuvântul meu. Adio!”

Sări într-o birje care trecea întâm-
plător și dispăru. Din birje o mai privi
odată și ea văzu, cum pe chipul acela
uscăt încadrat de barbă blondă, un su-
râs dureros se pierduse printre lacrimile
cari se prăvăleau la vale repede, re-
pede...

Din ziua aceea nu l-a mai văzut.

Multă vreme n'a mai știut nimic des-
pre el. Dar, într-o seară rece și ploioasă
de Octombrie primi o scrisoare. Cu-
noscu îndată slova: era a poetului. O
deschise cu inima sărită și citi emoțio-
nată rândurile lui:

Iubito,

Iartă-mă dacă ți-am spulberat cura-
tul tău vis de iubire. Dar nu sunt eu
vinovatul, ci boala care nu iartă... Te-am
iubit, te-am divinizat ca pe Dumnezeu.
Adio! Mor cu gândul la tine....

Ștefan

A doua zi, gazetele anunțau moartea
poetului.

G. SCRIOȘTEANU

P O E Z I E

I. U. SORICU

H A I D U C E Ş T E

I

Trec norii respirați spre soare-apune
Goniți de stolul albelor cocoare,
Pe streșini rândunele călătoare
Rostesc a biruinței rugăciune.

Scot melcii leneși coarnele la soare,
Umflând în vârfuri ochii de cărbune,
Iar fluturii în alintări nebune
Sărută'n luncă floare după floare.

S'a strâmtorat în jurul meu bordeiul
Și stau să cadă asupra-mi căpriorii,
Inmugurește'n bătătură teiul

Și curcubeul bea din vadul morii. —
Hai, dorule, acuma e temeiu
Să mai sunăm la pungă gălbiorii!

II

S'a afumat la vatră țundra sură
Și s'a urcat pe culme cingătoarea,
In corn de praf a pus măicuța sarea
Și'n glugă flori uscate de mălură.

Ne-o străju'i'n desiș privighetoarea,
Când noi vom măsura după măsură,

Și'nvăluți în negură și bură
Ne-om pierde prin ciclaure cărarea.

Iar șoimii dela ieslea ciocoiască
Vor învăța să fugă după stele
Și dincolo de Dunăre să pască.

Nu vreau să știu că vremurile-s grele:
Cincizeci de galbeni vreau să strălucească
In salba dela gâtul dragei mele.

III

S'a deșteptat bătrânul codru iară,
Cu tineri ochi spre cer albastru cată,
Din larg de zări la sânul lui de tată
Pribegii cântăreți se adunară.

Hai, murgule, mai poartă-mă odată
Pe unde m'ai purtat odinioară
In cântec nou să meargă vestea'n țară
De ochii mei și coama ta rotată.

Auzi cum chiamă cucu la potică
Voinici doinași de cântece bătrâne,
Vulturi semeți în slavă se ridică...

Hai, murgule, la plai cu flori și zâne.
Când tunetele cerul nalt despică,
Al nostru hohot lung să le îngâne!..

S O N E T A V I A T I C

O pasăre purtată de motoare,
Un organism mecanic ce s'avântă
Spre cerul larg, printre furtuni și cântă
Un cântec nou de viață și vigoare...

Sub ea, imens, Oceanul se frământă,
Se 'nvolbură a apelor vârtoare,
Dar ea își poartă sborul, plutitoare,
Spre țărmul unde va sosi ne 'nfrântă...

O jucărie ce și-a luat avântul
Și'n ea un om cu năzuinți supreme,
Ce 'nfruntă ploaia, valurile, vântul;

Un om, ce de nimica nu se teme,
Ce stăpânește apa și pământul
Și e stăpân pe aier și pe vreme!

MIRCEA DEM. RADULESCU

SE UITĂ LUNA PRIN FEREAȘTRĂ...

Se uită luna prin fereastră
și ninge c'o lumină-albastră.
Ascultă inimă ce-ți spune
când mir de vis, în șoaptă, pune.

Ridică-te somn în pădure
că râul morții-o să mă fure...

Acoperă cu stâlpi de fumuri
tăcerea 'ngenunchiată'n drumuri.

Se uită luna prin fereastră
cu fruntea 'naltă și albastră.
Citește timpule, ce scrie?!...
De mult mi-e inima pustie...

IOAN GEORGESCU

C Â N T E C

Peste caișii 'n floare, căzu de erii
Mai albă decât mâna ce-i desmierdase,
Ca din senin, deodată, nămeții-au prins
să cadă
In inima zgłobie, a sfintei primăveri.

Părea ca o fecioară, ca 'n vis încarat
Măiastra zână Flora,
Cu sânuri aurii;
Nu răsărise bine, în crânguri, Aurora,
Și Parcele cumplite,
O 'ntoarse dintre văi.

ARTUR ENANESCU

DEZAMĂGIRE

de LUCRETIA PETRESCU

...când a auzit bătând ceasul pa-
...ridic de pe scaun din fața o-
...Așa cu greu și-a desprins privi-
...de pe chipul ei rășfrânt în luciul
...alului! Chip — pe care abia îl mai
...rănoaste. Oare femeia asta elegantă,
...merită e Adela Munteanu? Modesta
...Adela care până acum nu și-a
...de loc capul să-și potrivească o ro-
...ca lumea pe dânsa și care de două
...de ani — de când s'a măritat nu
...schimbat de loc felul pieptănăturii!
...dar pentru cine s'ar fi împodobit și
...fi făcut frumoasă? Stă dela mărițiș
...mult la țară; iar bărbatul dum-
...— Conu Iorgu Munteanu — om
...și ursuz e mai mult preocupat de
...si ploae decât de chipul or sufletul
...sufletului. Si nu găsește niciodată timp
...să se uite și ei un cuvânt de laudă or de
...ceste. Dar nu știu cum l'ar prinde
...conu Iorgu asemenea discursuri!
...copiii coanei Adela: Marioara și Io-
...— prea puțin se bucură maica-sa
...dânsii. Nu că n'ar fi huni. Doamne fe-
...Dar de la șapte ani de când i-a
...prin școli și internate, biata fe-
...nu-i vede și nu se bucură de dânsii
...la sărbători — în vacanță. Si au
...pentru copiii oare cum înstrăinați de
...sa. Iar coana Adela, timp de două
...de și mai bine de ani și-a trecut
...de zilele, săptămânile și anii e scu-
...din zori și neavând în gând decât
...mai grija gospodăriei, a slugilor și a
...debutului ursuz mereu și nemulțumit.
...Si așa și-a dăruit fără rost — fi pare
...— toată tineretea și ar fi îmbă-
...lă și ar fi murit nestiutoare de ni-
...din ale vieții dacă boala de astă
...rămasă...
...Blagoslovit să fii Doamne, pentru boa-
...reala!
...Cu tot neacuzul că rămâne singur toc-
...în toată muncii a trebuit conu Ior-
...— ne spusa doctorului — s'o trimită
...Adeluța la băi.

...Loc de pierzare, unde umblă fe-
...aproape despuiate în văzul soare-
...și a bărbatilor!
...ar fi știut: conul Iorgu! O lăsa
...mai bine să meară cinstit de boală
...răstăi acasă.

...n'a avut cum să știe. Si cucoana
...s'a gătit — mai mult înspăimân-
...de cât bucuroasă—de plecare. Nici
...prea știa ce-i trebuie. Dar i-a trimis
...— cumnata Dumneaei — o croi-
...ște pricepută, de i-a făcut rochia no-
...cu starea și vrâsta dumneaei. Și
...erat luându-și rămas bun — cu la-
...le în ochi — de la slugi, cămară,
...și crătenii. N'a putut s'o inso-
...— firește, Conu Iorgu, prins de a-
...treburi. Si-a luat numai pe Mari-
...cu dânsa. Si Marioara la cei șapte
...ani ai ei, pare că o duce ea pe
...sa la mână în tren la hotel și
...la viața străină de ne acolo. E a-
...și sfioasă și neumblată Coana Ade-
...lume!

...jumătate au stat la băi. Si ce
...or fi făcut băile alea? Că a fost
...atâta, ca Adeluța lui Conu Ior-
...înlocuire să nu mai vrea să s'a-
...la moșie. Degeaba s'a răstăit bărba-
...dumneaei nici nu s'a clintit din
...sa luat la hotel odaie cu chirie?
...singur Adeluța?
...ar fi numai atâta! Cum au pre-
...băile Doamne?

...dumneaei, care nu eșise până a-
...în cuvântul dumnealui, acuma
...— fără pricină frate — își
...meru partea dumneaei de avere

și spune tuturor că pornește cerere de
divorț!

S'a luat cu mâinile de păr conu Iorgu
— și oricât de puțin ar mai avea — tot
și-a smuls câteva fire.

Muncise cinstit o viață, sporise cu
mult averea pe care Adeluța — e drept
— i-o adusese. Dar nu s'a gândit vreodată
să despărta a dumnealui de a dum-
meaei. Și-acum! Dacă în adevăr Adela
pornește despărtenia!

Dar ar fi o nebulie, dar ar rămâne
Marioara fără zestre, dar Conu Iorgu
și-ar lua lumea în cap, dar ce-ar zice
oamenii, dar...

În sfârșit câte nu i-a înșirat! De geaba.
A răspuns la sfârșit coana Adela, că i-a
fost destul puscnică de peste douăzeci de
ani și că s'a deșteptat și crede, că are
și ea drept la viață și la averea de care
până acum n'a folosit nimic.

Zadarnic au făcut-o neamurile nebu-
nă, zadarnic copiii răsvrățiți i-au spus
atâtea grozăvii, zadarnic a mai încercat
bărbatul și cu binele și cu răul. N'a vrut
nici s'audă. Ce-i pot face? Averea e a ei
și divorțul tot are să-l capete până la
sfârșit, firește.

Le-a spus tuturor hotărît: „Nu stăruiiți.
Nu mă mai îngrop de vie la țară, vreau
să-mi trăiesc și cu viața și când întâia
oară norocul mi-a întins atâtea de dar-
nic mâna!“

„Norocul? Ce noroc?“ Au întrebat cu
toții. Dar n'a mai vrut Adeluța nimica
să răspundă. A spus mai târziu — în lo-
cul ei, printre lacrimi — Marioara: „Un
domn la băi ast-vară... Costel Petreanu...
Elegant și frumos de altfel... Le era me-
reu în cale!“

Chiar crezuse întâi Marioara... dar pe
pe urmă a văzut că mai mult cu mama
sa căta să stea de vorbă. Erau mereu
singuri. N'a spus nimica nimănui. Ma-
rioara. I-a fost rușine.

Își face cruce și scuipe a pierzanie
Conu Iorgu.

Ce lume! Ce Sodomă! Băi or?... Si
era să zică o vorbă!... S'a oprit de ruș-
nea fetei. Si nici nu cutează s'o mai în-
trebe. Copil! Ce știe? Ce înțelege din
toate astea? Că la călugărite doar n'or
vorbi astfel de lucruri.

S'a interesat el singur. Ce să afle?
Prăpăd! E mai amărit decât la 908 când
i-a păjolit toată, toată semănătura se-
ceta cea mare. Cucoana Adela îl părăse-
ște după atâtea ani! Adeluța lui îl lasă
ca să se mărite c'un filfison cu mult
mai tânăr ca dânsa. Si are să-și ia —
firește înapoi — trupul de moșie cu co-
pacul, iazul, via și toate dughenile
— chor de zestre! Iar Conu Iorgu să vadă
ne altul plimbându-se de-a gata printre
butucii de tătăioasă, răsădiți de dânsul!

Îi vine să s'arunce în țaz or să intre
în fierărie și să-și dea singur una în
cap cu barosul.

„Numai de mila lui Iorgu și a co-
niilor, dacă nu si de rușinea lumii in-
tervin iarăși rudele indignate, n'ar tre-
bui Adela să facă nebulia asta!“

Dar în sufletul Adelei nu mai e loc
pentru milă. E plin, e plin sufletul ei de
nu mai are loc, de clocotește și revarsă
în afară, e plin de dragostea pe care n'o
cunoscuse încă. Îi pare că nici n'a trăit
rână acum: ea a dormit numai un somn
greu și plin de vise urâte. Costel numai
Costel a deștentat-o la viață. El a fă-
cut-o să-i înțeleagă rostul. Să priceană
că nu-i făcută s'o trăiești numai ca să
porți cheile cămării și grija slugilor.

E făcută — abia acum a înțeles dâns-
sa. — ca să tresară, să tremuri și să te

îmbeți de apropierea omului, pe care-l
dorești, îl aștepti, îl visezi.

Si când Dumnezeu îți dăruiește în sfâr-
șit norocul să te iubească un om ca
dânsul — căci minune o fi, dar Costel
o iubește. I-a spus în atâtea rânduri —
dezinteresat — respectuos... Firește, Dra-
gostea lui e cinstită, temeinică. Un alt
bărbat mai fără cuget ar fi încercat o
aventură scurtă, fără urmări. Dar el a
respectat-o atâtea! Ia spus că intențiile
lui sunt curate. Să divorțeze. Să-l ia pe
dânsul.

Din interes n'o face. E bogat, mult
mai bogat ca dânsa. Cheltuia cu atâtea
uşurință ast-vară! I-a înșirat câte pă-
mânturi are! Pământuri petrolifere mul-
te. Neexploatate încă.

A călătorit apoi atâtea? Ce n'a văzut
dânsul? Acum are să vadă și ea cu dânsul
lumea. Vinde moșia, via, prăvăliile
și pleacă cu Costel. Ea, care până în
vara asta nu s'a urcat în tren decât ca
să-și aducă copiii dela școală! Are să
plece cu el — singuri — departe. Sin-
guri! Cucoana Adela se înfioară, oftează
și surăde. Își aruncă iar ochii în o-
glindă. Se admiră...

Ce mestere sunt în București femeile,
când vor să se păstreze tinere și frumo-
se. Iată ce a făcut din Coana Adela coa-
feza, maseuza și croitoreasa? Uite ce
trup subțire are acum în rochia așa de
bine croită! Uite ce bine îi stă cu părul
tăiat scurt, făcut blond și ondulat
tot în cute paralele!

Îi vine să rădă acum când își aduce
aminte de conciliul acela din creștet —
conciu neschimbat timp de douăzeci de
ani, care lățăret și rotund semăna par-
că cu un cuiș de vrabie. Si pălăria, care
din pricina conciliului stătea sus pe creș-
tet ca o pasăre într'un par!

Si obrazul îi e schimbat. Pudrat, su-
lemenit, nu mai seamănă cu obrazul
părilit de vânt și de focul dela bucătărie.
Căci Conu Iorgu cerea să-i fie nevasta
gospodină. Să-i treacă tot prin mâna ei.
Să nu-și rădă slugile de muncă și de
cămară.

Biet obraz nesărutat în vremuri și
care nu cunoștea decât apa rece și să-
punul de glicerină! Acuma parfumat,
catifelat, pudrat, se îmbuiorează atâtea
de des de vâpaia dragostei întârziate!

A bătut cineva în ușă. Cum tresare și
se rumenește Coana Adela! Parcă e o
fetiță de șaptesprezece ani. Parcă e Ma-
rioara — fata Dumneaei. Sigur că Cos-
tel trebuie să fie. Cine alt? A rupt-o cu
toții. Numai pe Costel îl mai are pe
lume. Si a venit cu un ceas mai de vre-
me. Cu atâtea mai bine! Nerăbdarea asta
a lui o încântă. Si ușoară — în foșnetul
rochiei cam prea scurte — aleargă să-i
deschidă ușa.

I-a pierit zâmbetul și îmbujorarea. I
s'a asprit deodată fața. Nu e Costel —
mult așteptatu! E Conu Iorgu. Dar ce
o mai fi vrând Doamne? Nu i-a spus
de c. mie de ori că nu se mai întoarce
la țară, că nu mai trăește cu dânsul.
N'a dat mai zilele trecute și cererea de
divorț? Ce-o mai fi vrând cu dânsa?

Coana Adela — înrăită — nici nu-i
răspunde la „bună ziua“, nici nu-l po-
tește să șadă. Si de când nu l-a mai vă-
zut îi pare mai bătrân, mai ursuz, mai
butucănos. Zâmbeste răutăcios când com-
pară silueta greoaie — în haina largă și
nantalonii răscuțiți — cu silueta așa de
tânără așa de elegantă a celui alt. Cum
a putut răbda pare o viață întreagă o
așa conviețuire? Bine că s'a isprăvit!

Si-n timp ce conu Iorgu nu știe cum
să înceapă vorba, dumneaei indiferentă

și-a luat o carte și s'a așezat pe fotoliu picior peste picior, lăsând să se vadă — în ciorapi de mătase — gleznele puțin cam groase.

Și Conu Iorgu ștergându-și de nădușeală fruntea — și intimidat de femeea asta străină, în care nu-și mai recunoștea nevasta, începe:

— „Adelo, eu te lăsam să-ți faci pe voce, dacă nu-mi era de copil. Știu că nu-ți mai pasă. Ai uitat, că ai băiat în facultate și că mâine-poi-mâine ți-e fata de măritat. Nu da din umeri; las că nu am venit să-ți vorbesc de copii acum. Pentru tine am venit, să te scap, să nu te las să te pierzi, cât mai e vreme. Ți aduc și dovezi Adelo!”

O! cu ce aer mândru, cu ce gest de contesă (ardă-le focu de cinematografe) l'a întrerupt Coana Adela! Ii mulțumeste pentru interes și bunățate, dar nu are nevoie. A spus-o de atâtea ori. E totul de prisos și-l roagă să plece: când o veni Costel să nu-l găsească aici. Ar fi de rău gust și poate primejdios chiar pentru Conu Iorgu o asemenea întâlnire.

Bietul Conu Iorgu! Cum i-a năvălit în obraz sângele cum și-a frământat câte-va clipe mâinile aspre, păroase! Ei ce bune erau vremurile când... Numai așa o leacă... de coade... Privește cu necaz ceafa tunsă băiețește. Trebuie să-și ia gândul. Apoi nici nu s'ar cădea așa ceva. Poți apoi l'ar invinui tot pe el, că — ferească Dumnezeu — o bate pe Adeluța!

Mai bine așa cu frumosul.

— „Nu vrei să m'ascuți Adelo? Ei uite, că mă duc. Dar tu cunosti scrisul secătorei ălia, care te-a scos din minți. Iacă am să-ți dau o scrisoare a lui s'o citești. Să n'o rupi! Mă costă o chilă de grâu răvasul. Am dat zece mii de lei unei dudui vopsită, tot ca tine — pe scrisoarea asta. Că mi-a spus cumnatu Pandele că Petreanu al tău trăește cu o cântăreață d'alea. Am vrut să am dovezi. Apoi cred, că asta e destulă dovadă; și spun drept că nu-mi nare rău de bani. Uite citește! N'o zmuci așa c'o rupi!”

„Vezi că vorbește și de tine. Si vorbește așa de frumos! Intoarce fila! Uite aici cum scrie: „Ai răbdare Mimi dragă. Când oi vinde moșia băbuții...”

„Băbuța — firește că ești tu, Ți-e destul Adelo? Face zece mii de lei? Mă crezi acum?”

„Ce — ce! Stai sorc, nu fi copil! Uite-o, că leșină doamne! Ei păcatele mele, dar e în stare să și moară! Apa! Unde-i apa! Sărită! Nu-i nimeni aici? Adelo! Adeluța! Vino-ți în fire!”

S'a trezit din leșin coana Adela. A plecat greu de lângă dansa Conu Iorgu și acum nu mai e în odăile de cât o ființă doborâtă, năruită, care nu mai are glas să tipe, nu mai are lacrimi să plângă.

Dacă ar fi aflat că Costel e ocnas, hoț de codru — nu i-ar fi sângerat atâta sufletul și dragostea, cât au durut-o vorbele acelea scrise de el pe petecul de hârtie, ce mototolește chinuită în mână.

Moșia băbuții! Asta i-a fost dragostea? Si toate câte i le-a spus au fost dar minciuni toate?

Ce adânc i s'a năruit fericirea și cât de dureros îi spală acum lacrimile: pudra, rumeneala și toate gândurile vinovate. Nimic n'a mai rămas din găteala, frumusețea și iluziile de adineauri. Si fără o nădeide, boceste cu glas raiul minciinos ce-i fusese făgăduit și-n care crezuse atâta!

Peste puțin s'a deschis binișor ușa rămasă neîncluiată și-n prag s'a ivit Costel cu-n buchet de garoafe roșii în mână.

N'ar putea nici chiar Conu Iorgu, să

M'A MUTAT NOTAR LA DAIA... (SCHIȚĂ)

de I. C. VISSARION

— M'a mutat notar la Daia...
— Unde naiba vine aia?
— Pe la Giurgiu, încolo... nici eu nu știu.

— Da de ce te-a mutat? Te-a prins cu pufoșor pe botișor?...

— Aș!,, cică am batjocorit consiliul comunal ales din nou... ba chiar guvernul, auzi...!

— Ei cum naiba se poate?

— Iaca când e s'o pață omul... așa se întâmplă...!

Când a venit pretorul de a instala noua comisie, i-a dat dracului c'o să ciordească numai dela ăllaltii, au zis ei să facă și o leacă de cinstc la cărciumă, de bucurie că n'fine au ajuns mai mari.

Dela asta, ca să lipsească tocmai notarul comunei, nu se cădea... m'au luat și pe mine.

Până aci, Președintele Comisiei Interimar' alese, îni fusese vătășel la primărie. Tovarășul lui, ajutorul, fusese și ăla băgat la vaci... Oameni săraci care fuseseră ani de zile sub porunca mea.

Băurăm noi dintru întâi, stând în picioare. Dar glojdoriad niște pastramă și din niște Debrețini d'ăia, eu m'așezai pe scaun.

Le spusai și lor să stea; ei însă nu îndrăznră...!

Primarul ăl vechi, care-și făcuse obicei să se abată pe la cărciumă când ieșea din primărie și pleca acasă la mână-care, intră și el peste noi.

— Chemați mă și pe fostul primar, că el s'a învățat cu luleaua neamțului cum o să vă învățați și voi, și-i vine rău să vază p'alții bând, și el înghițind în sec...!

— Aș!,, el se nbată și la beție are taronie urită! — răspunse președintele, adică fostul vătășel.

— Ce-are-aface... Taronie o să dobândiți și voi, că cine intră n'primărie și iese fără de beție?

Eu când am intrat notar, îmi putea țuica și viul. Acum, numai că mă gândesc la ele și-mi lasă gura apă... Și mă cam gândesc tot așa de des ca la țigare...!

— Fu nu; eu nu !... Am să ies cum am intrat, la beție nedădat.

— Să te auză Dumnezeu, să nu fie cum știu eu !...

Dar e vorba, chemați-l, că de... e om din satul nostru... politica politică, da omenia trebuie să fie omenje.

nu recunoască că e — în adevăr — frumușel băiatul. Si ce surăs plin de făgăduinți are? Ce croială desăvârșită a hainei, ce minunată culoare de cravată!

Și omul ăsta — atâta de bine — a putut cu adevărat să fie un înșelător? De n'ar avea în mâini scrisoarea — scrisoarea lui — cucoana Adela nici n'ar putea crede.

Dar nici Costel parcă nu mai cunoaște pe femeia din fața lui.

Nu mai e Adela Munteanu, pe care a cunoscut-o întâi, Femeie simplă, modestă cu rochii veșnic demodate și cu năvăliti de școlărită. Nu mai e nici Adela Munteanu de ieri, femeie amozată, orbită — și atâta de încrezută în vorbele lui, că și-a părăsit îndată tot; și a încercat cu puțin fard și o croitoreasă-mesteră să-și refacă o finerețe, să-și câștige o fericire.

De pe divan, unde stătuse prăbușită s'a ridicat o femeie ridicol de tragică — cu rochia ei scurtă și mototolită, cu pă-

Ei îl chemară. Fofoleață veni. Peleață însă se așeză pe scaun lângă... Ani de zile șezuse el pe scaun... în penă.

De necazul că-l lăduseră afară, se afunase el niște dinainte, și acum tocmai bun să ia pe om în răs...

Incepurăm să bem și cu el. De pe la a treia oca se încurcă bile... Turau lui Babel se nălța... zut cu temeliile în trei sticle de oca cu vin!

— Și ședeți mă jos! le zisei eu...

— Cum să șadă mă, cum să șadă! Incepu Ticuleață — vătășelul meu și caru meu... se poate? Stați mă !...

— Feee !... făcu președintele. Si se trânti pe scaun.

Scaunul al dracului, d'alea boeră de nuia îndoită, era ișit din surub... Trosc, hur... vrasc jos cu președintele.

— Hă-hă-hă! răsé fostul primar, începu să cânte:

*Pe scaun șezuși
Și jraf îl făcuși;
Iar asta îi-o spun
Că nu e semn bun!...*

Răseră toți și răséi și eu. Cărciumarul aduse alt scaun președintelui. Ajutorul de președinte, se nălci însă strâșnic.

— Si adică ce-ar fi să-ți câmpesc va scatoalce? întrebă el pe Fofoleață.

— Păi ce să fie... Ne-am judeca rând oi veni eu la putec nu te... primi nici la vaci vâcar, și nici p'ă vătășel...!

Ajutorul crâșni din dinți și făcu ca să dreg inima la toți, vorbi:

— Fiecare din noi poate s'ajungă odată... Așa e scarta. Rumânu e rumâ și-i tare în țara lui... Azi ești mic, mâ este mare; iar poi-mâine, cine știe... o biată jucărie !...

O biată jucărie !... Ori se poate, vro tîmplare, s'ajungă încă și mai mult. Trebuie să ne credem unii la alții și ne s'ferim uni la alții !...

— Și să ne tăvălim toți prin norii porcii? întrebă președintele.

— Se mai întâmplă câte-odată, da surtem nici unul scoborîți cu vâz Jin cer !... Răde omul, ăla de-ăia, și cul de toți !...

Președintele se poteli, dar e

rul — săracul păr așa de frumos adineauri în cute paralele — acum lit, udat și căzut în vițe încălece frunte și obraz. Si femeia asta — cum a putut Costel să creadă, că a putut să-i fie sot? — „Dar e... „anon cher” Si femeia asta i-a înțeles Costel o hârtie, pe care dansul i-noscut-o îndată. Ce iudă mai e și...

Costel rupe mâinios scrisoarea. Si cu garoafele în mâini se întoarce însă să plece. Nu mai are la ce să stea. S'a sfârșit tot, nu e așa? Si în fond nici nu-i pare așa de rău lovitura asta neizbutită.

Dar atunci cucoana Adela — scuză nosită și mai mult de efortarea ce ca să-și rețină plânsul — izbucni mustător, dureros, amar: „Că Costel, să nu fi scris asta, N'asă și m'ai fi putut minți nesupărat...

Eu nu ceream de cât să te cred. Si atâta de fericită !”

LUCRETIA PETRESCU

VIAȚA ÎN SOARE

de ION MUNTEANU

Sunt întrebări cari n'asteaptă răspuns. Sunt răspunsuri, pe cari le respingi, cu cât îți par mai aproape de adevăr.

Chiteseam în nenumărate rânduri despre o viață în soare. Am auzit celebrii, răstindu-se pentru aceeași credință. La ultim fer am consultat Biblia, cartea înțelepciunii deșăvârșite și n'am aflat existența arhanghelilor.

Nu mai încape deci nicio îndoială să există o viață în soare. Atâtea mărturisiri îmi puteau fi de ajuns. Eu însă n'am crezut. Am părăsit însă pentru totdeauna chinul gând. Incercam să-mi păstrez mintea sănătoasă.

Când într-o noapte, în vis, reapucai trul problemei, pe care o credeam de nesleșit. Îmi ziceam :

— Aerul și apa e locuită. Focul, cel mai nobil din toate elementele, poate să fie lipsit de viață? Soarele, datorul de viață, poate fi altceva decât focul al sufletelor?

Mă oprii să mai cuget. Simțeam că mă năbus. Gâttelej mi se uscaseră ca o mare de nisip. Limba umflată n'o mai puteam mișca să-mi țip durerea. Și apoi mă trezii.

Aveam în fața mea pe cel mai strălucit dintre Arhangheli. Pe răzbunătorul Mihail. Lumina ființei sale îmi însușea sufletul. Privirea ochilor săi mă forțea să-mi îngheț cuvintele pe buze.

Voiam să mă ridic din pat să-l salut reverentios pe trimisul cerului. Mă opri însă cu un gest mânios și îmi vorbi :

— Te gândea la viața din soare. Cerul să te convingi pentru ca să crezi mai puțin... Nu protesta Toma e acelaș pretutindeni și în toate timpurile. Am fost trimis să-ți risipesc necredința. Te voi duce în soare să vezi și să te convingi. Te voi purta prin toate cele nouă sfere ale mărețului astru și când le vei încercat pe toate, te veți reîntoarce credincios.

— Măritul meu stăpân — am îndrăznit să îngăim cum voi putea eu însă cu trupul meu și ochii mei pământestii să sufăr și să văd focul minunatului astru?

— Stricat de beție veche, era mai gâmbur.

Ticuleată, că d'ăia e el al dracului Fofoleată, nu se potoli și începu să cânte:

— Foaie verde flori mărunte
A ajuns și coada frunzei!
A ajuns și dosu cap
Și buricu părcălab!

Președintele se sculă în sus...

Ticuleată se sculă și el repede și se așeză să primească, dar să și dea...

Fu mișcarea între ei să-i împiedice d'ăia să bate.

— Căciumarul veni și el și începu cu amenințările...

— Domnule primar... Domnule președinte... glume de cărciumă... Trebuie să țineți în seamă?... Da cine n'a avut glumezi în cap când era mic, și cine n'are creier când e mare?...

Dacă văzui luai pe Fofoleată de mână și scosei afară din cărciumă; dar cum n'aveam și mai dărz și se ruga să-l las să facă safta, îl dusei la el și-l dădu în seama nevesti-si. Apoi mă dusei acasă.

Dacă ce-a mai fost...

M'am pomenit cu anchetă pe capul meu și al lui Ticuleată...

— Ia-ne pretorul, sucește-ne, învârtește-ne...

Arhanghelul se încrunță și eu tăcui. Mă văzui apoi apucat de degetele divine și svârșit pe coperișul casei, dar în clipa deua o lumină verzuie isbucni din coș. Și mai înainte ca să-mi fi putut da seama de ceace avea să se întâmple, am fost rostogolit în vatra focului.

Tipam din răspuțeri, în timp ce flăcările focului mă încingeau cu biciuiri de moarte, smulgându-mi carnea fibră cu fibră.

Am suferit cum n'a suferit om vreodată. Până când scrum am fost scos din flăcările vieții. Și Arhanghelul îmi vorbi din nou :

— Ai încercat primul cerc de foc. Mai ai încă opt cercuri, până când trupul și sufletul ți se va purifica, devenind demn să pășești în împărăția strălucitorului soare.

Auzindu-l vorbind astfel pe solul cerului, am început să urlu din răspuțeri și să protestez :

— Pentru-că sunt încă viu, — am țipat eu din băierile inimii — protestez cu toată tăria să fiu tratat într'un chip atât de barbar. Protestez în numele drepturilor mele de om de-a fi supus chinurilor gheenei, înainte ca sufletul să îmi fi părăsit corpul după formele legale.

Arhanghelul își clătină trist capul. Apoi scoase o carte din nevăzut, și deschizând-o la întâmplare îmi dădu să o citesc. Era cartea vieții mele. Și am citit cu groază mulțimea de fărădelegi pe cari le săvârșisem. Brevt concluzie sta scris: faptele îl învrednicesc pentru focul de veci.

— Vezi doar — îmi zise atunci din nou Arhanghelul — gheena o vei încerca după moarte și fără de vrere. De ce să nu te obișnuiești de pe acum cu focul cel de veci.

Am înghițit sec și am tăcut.

Am trecut prin opt cercuri de foc, până când scrumul cărnii mele s'a prefăcut în lumină cerească. M'am văzut în lumina unui lac și m'am zărit luaceafăr strălucitor cu „păr de aur mo-

Fofoleată curajos spunea :

— Ce amestic aveți cu noi dumnea-voastră? Vorbe de cărciumă! Ei cu danf în cap, noi cu presiune la țeastă!... Zice că i-am batjocorit? poftescă la judecată!... În dosare sunt actele de angajament ale lor... Le-a spus notarul c'o să ajungă bețivi?... Așa o să fie!... Cu ce s'alege primarul la primărie, decât c'o sfântă de beție, ce-l duce apoi la sărăcie?... C'o să se pricopsească? Ferească Dumnezeu! Primarul face nedreptăți, învârteți, îl blesteamă lumea și nu-l ajută Dumnezeu!... Ce-au fost golani până aci, dar ce-o să ajungă după ce-or ieși?

Pretorul l'a injurat și l'a dat pe ușă afară. n'a avut ce-i face, n'a mai avut decât să-l amenințe, c'o să-l bage în pușcărie de fi ros vr'un pod, ori niscăi-va grămăzi de piatră după șosea. Să-l dea în judecată, se făceau de răs... Pe mine însă m'a mutat disciplinar la Daia, că am răs de... guvern!... Vai de mine, să răz eu de guvern, da nici gând nu mi-a venit.

Dar Fofoleată a răs de fostul vătășel al nostru, ajuns primar, și nici el n'a răs de guvern...

Si iacă-tă d'ăia, am ajuns eu la Daia, unde dracu o fi și aia!...

I. C. VISSARION

le", cu brațe de diamant și ochi de soare.

Dacă astronomii ar fi cercetat în acea noapte cu atenție emisferul de nord al cerului, ar fi zărit fără îndoială drumul de lumină a unui astru din cele mai minunate, care de ce să n'o spun, eram eu

Am străbătut de-alungul și de-alatut soarele. Am trecut rând pe rând în cele nouă cercuri și nu îmi puteam sătura privirea de atâtea minune.

Arhanghelul, însoțindu-mă îmi explica neîncetat.

— În sfera cea dintâi, sunt sufletele celor cari au strălucit printr'o singură virtute. Cu cât pătrunzi mai adânc în spre cercul al noulea, cu atât virtuțile sufletelor sălășuitoare, au fost mai numeroase. În cercul cel din urmă veghează arhanghelii. Năciodată suflet omeneș nu va putea ajunge până acolo.

Am trecut prin câmpii de aur. Am văzut femei de o frumusețe neînchipuită.

— Frumosele de pe pământ li se zice „rupte din soare“ — continuă să-mi explice Arhanghelul. Aceste femei, au fost într'adevăr odată în soare și alungate din astru pe pământ, pentru atențate la bunele moravuri. Pierzându-și trupul de foc, își mai păstrează încă o rază din strălucirea cerească, spre a uimi ignoranța celor de pe Terra.

Am văzut cai păscând iarba de foc. Goana lor era atât de repede, încât numai gândul o putea urmări, iar ochiul rămânea oșobit în urmă.

— Povestile pământestii, despre cai cari se hrănesc cu foc, nu sunt pură fantezie — mă instrui Arhanghelul. În soare, toate dobitoacele se hrănesc cu limbi de foc. Ei dacă vre-un suflet rățăcit va fi alungat pe planeta voastră murdară, ducându-și cu sine calul, acesta va continua să-și urmeze instinctul, hrănindu-se cu foc, după cum o făcea odinioară.

Am străbătut cercul al șaptelea și am întâlnit șapte fecioare cu șapte virtuți. La soare m'am putut uita, dar la ele ba. Aveau atâtea gingășie în ființă, încât sufletul mi se topea ca o bucată de ghiță. Am încercat să le apropiu, dar m'au străfulgerat odată cu privirea, și biet atom deagregat m'au aruncat în cercul al optelea.

Aici am găsit o singură femeie, locuind o mie de palate de aur. Așternutul îi era din fir de diamante, iar perina țesută din pietre nestimate. O muzică cerească îi întovărășea pașii, desfătându-i urechile.

Am urmărit-o cu priviri nesățioase. Am văzut-o lepădându-și haina spre a se sculda într'un râu de foc. Privirea mea de om îi păru o sfidare. Ea în semn de mânia, mă svârșii în neant, și apoi mă văzui rostogolindu-mă în spre pământ.

Abia avui timp să bălbăi o rugăciune:

— Fă-o slăvite, ca noaptea să fie senină, să vadă cei de pe pământ cum cade o stea. Și mâine, când iubita mea îmi va povesti că a văzut căzând o cometă, eu să-i pot răspunde cu mândrie, că fost o stea căzătoare, astru de rând, iubita mea. Am fost chiar eu în persoană...

A fost un vis sau realitate. E greu de deslușit. Mintea noastră omenească nu vrea să creleze minuni și creindu-le nu vrea să le creadă. A fost poate un vis. Dar visele nu sunt și ele umbra adevărului?

FATA LUI NENEA IORDACHE

de G. VANATORU

Szz, bsszz roiesc câteva musculițe transparențe prin baia aburului eșit în unde nouratice din trupul înfierbântat al roibanului „Gicu”. Cu acest nume îl botezase Sofi, care ține acum în palma întinsă ca pe un taler viu de epidermă petalică, cinci cuburi de zahăr. Cadul scuturător serios, ca un copil care-și face primul vapor de carton, coama blondă de caisă și Sofi pe ai ei ondulată și sălbatec de neagră. Tremură din tot corpul, ca frunzele pomilor mângâiați de o suflare zefirică, de câte ori buzele calului adună cuminte, răsplata alergării, cu răsufări calde, gădălitoare.

Cu rodul vârstei de tranziție în părg, care se ridică sfios sub șortul ei cu lucia șters, de elevă, își arată peste umăr, salomeic, două rânduri de sîdef mărunt dăruit de o gură, piersică mușcată, locotenentului Demetrescu. Acesta venise ca toți ceilalți să se răcorească din țapii și ha'bele lui nea Iordache. Iordache, negustor cu renume în orașel, gras la chip ca și la minte, cum spunea el, cu un picior mai scurt, care îi da o înfățișare de taur rănit, avea între alți copii și două fete. Două fete gemene, mândria tatălui și a cărciumei de peste drum de biserica Sf. Nicolae. Așa că odată cu sosirea căldurilor, când serile sunt atât de plăcicoase în orașele de provincie, singura distracție fiind „pe diseară la nea Iordache”, ofițeri, profesori și funcționari, toată șleahta intelectuală, este servită de drăcușorii patronului, în șorturi negre de școlărie. Nu e vorbă că și-a dat el fetele la gimnaziu, ba pe cea mai mică cu o oră, pe Sofi a ținut-o la București, pentru că lumea de azi s'a ridicat cu pretenții nenășorile „mă costă o avere fata asta”, spunea mândru când era invitat la un pahar. Cea mare însă a crezut că e mai bine să caute să se mărite pentru că știe bine că cele cu buche multă „cu slova rămân”. Și visul ei de fată cu cap, a adus din fundul Moldovei un băiat bun, roșu și mai mărunt decât ea, dar foarte harnic „om practic” tot vorba lui nea Iordache. Așa fata tatei, așa vezi, acum ești fericită cu casa ta, cu masa ta, cu tot rostu tău.

Sofi a rămas mai departe inconjurată de aureola admirativă a clienților de vacanță pe care îi servește cu o îndemănare și grație ingerească. Zâmbetul ei se împarte ca mirosul de albăstrele printre mese. Când vede pe locotenent știe că Gicu, așteaptă zahărul maiorului, cel care o urmărește și în vis cu monocul lui, îi aduce fără comandă vinul lui favorit „negru năprasnic” în sticlă de o jumătate, cu două pahare. Cu două pahare căci întotdeauna exact cu zece minute mai târziu apare matematicul, profesor chel și gras. Serile se repetă ca pozele aceluiași clișeu, în vocea răgușită a lui Oaie bășaru și în parfumul cel vânturător Sofi cu ochii scânteietori de licurici, printre mesele ameteite.

Dar când a aflat nea Iordache că fata s'a și văre degetele, cineva din familie s'a făcut foc, căci nu-și închipuia el vezi, că într-o școală unde toate cocometurile își aduc odraslele, pentru că să meargă mai departe, se dă această libertate de schimonositori supărătoare la ochi. Fetița lui însă făcută colac pe buturugile lui reumatice i-a spus cu buzele țugu-

iate că așa ceva trebuie să știe. La serbarea de sfârșit de an a fost mult, mult aplaudată. Balletul a fost cel mai reușit număr al serbării.

Balet, auzi balet nenășorile. Auzi Elizo tatei, se adresează nea Iordache, sărit din minți, fetei celei cu cap, care rușinată și supusă strânge scutecele odraslei sosite de curând în viață.

Și Sofi n'a mai văzut Bucureștii cu școala umbrită de teii tatuaiți cu împesbrițate nume, cu uluca din fundul curții pe unde își primea corespondența secretă. Printr-o deschizătură, atât cât putea să-și văre degetele, cineva din familie mare, mare de tot îi mângăiasă mânăta pătată de cerneală, cu buzele lui de petală roză. Pleoapele ei fărâmițau două lacrimi vinovate, când își aducea aminte de vremea petrecută în internat.

Ticu nu știa ce să creadă despre Sofi care trecea dela plâns la râs cu ușurința cu care copilul smulge aripile unui fluture, dându-i apoi drumul să-și caute libertatea. Căci Sofia venind în orașelul ei, avea și o educație proprie, aceea de a fi corectă cu promisiunile date prin fereastră gardului vopsit cu lapte de var, al internatului.

Aci a găsit un hăețel brunet, timid și tare simpatic după spusa fetelor de vârsta ei. Dar el a fugit ca un negru sălbatec adus între albi și abia târziu s'a domesticit când a văzut că Sofi are ochii umezi de copil supus când se apropie de el. Și a mai aflat prin colegul Vasile Dragne, scund ca un dop de saca și cu ceafa de lup, că Sofi a botezat cu numele lui, cămilele, curcanul și porumbielul care se mai numia și blândul.

Nea Iordache n'a observat niciodată că pasărea lui sbura adesea, când nopțile erau oarbe, în curtea bisericii, lăsând mușterii neserviți. Acum își avea fata lângă el „o avea în palmă” și era mândru de acest rod sburdalnic și răsfățat. Ia spus nea Iordache să nu mai poarte ochelarii, căci lumea știe una și bună „fata lui Iordache e chioară” și pace. Sofi știa însă că acest lucru o făcea împătrit de atrăgătoare. Nu-i luau toate fetele ochelarii să vadă măcar odată cum le stă? Oamenii cari se hrănesc mult sufletește, poartă ochelari.

S'a resemnat însă căci tată-său își împodobește păpușa cu cele mai fine mătăsurii, rochii de cutie comandate în străinătate și pălării cu aripi ca aeroplanul. Nutrește el un gând care îl sfredește ca un burghiu electric de câte ori își admiră „floarea lui” crescută în cele mai scumpe vase.

Fata simțea că luxul ei face larmă. Și Ticu îi cerea stăruitor să nu-l mai caute când e îmbrăcată așa ca o principesă. Dar când ia spus Sofi că este cerută în căsătorie de un ofițer, de locot. Demetrescu, a fugit ca un nebulă de nu l'a mai prins decât la el acasă.

S'au împăcat fără să se lămurească. Venise înfășurată în valuri albe de spume și el s'a închinat ca unei zâne din povești. Ofițerul a fost refuzat, apoi al-tul. Deasemenea un pirogravist dela palatul regal, care îi trimisese o mandolină creionată cu aur și pe un student din Bucovina recomandat de tanti Mița de la București. Fetele celelalte băzâiau în stupurile lor familiare ca niște albine ne-productoare. Și ce-o fi găsimd la ea?

Lux, atât. Unde o vezi cu rochia în

falduri până în pământ și sare ca o deșă creată, să rupă frunzele pomilor prin grădina publică. Și Sofi se vede pe un cetel părăsită de prietene, care îi oculesc privirea. Il târăște pe Ticu după ea, care „crapă de rușine” când merg către turi prin văpaia atâtor priviri întoate. Și-a deschis și el gulerul hainei de elev, lăsând să i se vadă prima lui cuvătă civilă și merge cu pași mai bărbotești. Așa a trecut o vreme care le-a adăpostit dragostea lor neștiută de pârînti. Ticu n'a îndrăsnit nici când să pvească drept în ochi pe Sofi.

Ticu nu se putea mișca fără ca ea să nu știe ce face.

Ticu nu putea să ridice ochii în căci Sofi credea că el se uită după ea.

Ticu a început să lipsească și nopțile tregi de acasă, căci Sofi îl amenința că se omoară dacă n'are s'o aștepte pe mare semnată cu cretă, de pe rondul mare al grădinii publice. De pe rond îl gonit lumina sergentului care era descoperire în cuibul lor de întuneric.

Și a trebuit ca el să vegheze ore tregi până când cei doi sergenți poarta primarului adormeau, ca să pte sări pervazul ferestrei de Sofi, arătare în alb de batistă mentă.

Sofi se certa adesea cu ai casei tunci trimetea o scrisoare în care Ticu era rugat să-i aducă prăjituri și o de șampanie căci n'a mâncat de zile, stând închisă în camera dela stria.

Nea Iordache n'a știut nici când, o a spart vasul de care-l lega o amint din tinerețe, când venise noaptea să trimeată pe Sofi după moașă. Sofi ajuns pe Ticu dău urmă și i-a spus trimurat „a născut sora mea”, și două crimi s'au arcut sub genele ei lumă. Sofi simțea ceva de la un timp și n'a îndrăznit să-i mărturisească. El nu era novat. Și nici ea. A fost un joc năresc. Adăncită într-o credință oarbă n'are să se întample nimic, că numai o părere, aștepta, aștepta și cica cărtă în care asemenea caz se întâmpla oricui fără urmări grave.

Într-o zi i-a spus lui Ticu, că mai pleacă la București. Și Ticu n'a mai putut veste dela Sofi. Gura lumii urlă de pre fata lui Iordache căreiumarul încă, una cu semne de vărsat pe spunea la colțuri că a văzut-o ea ochii ei” la o maternitate, când s'a pentru Sanda lui Iancu, al cărui nic se zice că a plecat în America, pentru totdeauna.

Și nea Iordache tot nimic n'a până când chemat printr-o scrisoare găsit odrasla nu la tanti Mița, ci la sală cu paturi albe, pe două rânduri la cazarmă, tocmai în fund, în dînspre apus. A leșinat nea Iordache o fată mare, în căldura înăbușătoare sălii și în brațele îngrijitoarelor.

Ticu și-a comandat un costum în grabă, special pentru această vreme. I-a fos frig și rușine. Îngrijitoarele fața cărora se ascundea sub mure văr, au recunoscut elevul din fotografia medalionului pe care Sofi îl purta ca un talisman.

Inspectoarea a cerut-o că n'a țat-o și pe ea, când a venit stremită pentru ca să-l urechiască puțin.

Și nea Iordache a jurat că nu s'a primește fata acasă. Sofi știa că rarăa tatălui n'are să fie trecătoare.

MĂNĂSTIREA STREHAIA

Cele două ope de drum potrivit cu drumul de la Turnul Severin, ajungî la capitala a bănișorilor de Severin, la Strehaia. Și nu departe de acest sat — în astăzi sat a ajuns — se află așezată într-o pozițiune fermecătoare, pe Valea Măruții, mănăstirea cu același nume. În privința zidirii acestei mănăstiri, care prin așezarea altarului se a-

tea lui Mihai Viteazul, care a zidit-o pe locul unde a fost curtea tatălui său Pătrășcuț cel Bun, curte în care se spune că Mihai a văzut lumina zilei pentru prima oară.

Tradiția aceasta merge și mai departe și vînd să scuze oarecum și așezarea greșită a altarului spune că: Mihai fiind nevoit să se retragă dintr-o luptă ce a

În adevăr s'a constatat istoricește că Mihai, înainte de a ajunge Domn al Țării românești, a fost bănișor de Severin, este apoi fără stabilă că reședința acestor bănișori a fost la Strehaia.

Deci pe când era în această demnitate Mihai, s'a clădit un paraclis la curtea sa, iar după ce a ajuns ban al Craiovei și mai apoi Domn, paraclisul s'a

Lit. G

PROSPECTIUN ESTERIOARA

Wallachy B

MĂNĂSTIREA STREHAIA (Schită făcută de inginerii austriaci între anii 1728—1731)

de la regula stabilită în biserică, fiind așezat spre sud, iar nu spre nord — avem trei naosuri.

— bazată pe o inscripție pierdută. În titlatura acestei mănăstiri găsim: „Marele Domn, Mateiu Basarab la anul de la facerea lumii 7153, iar al mântuirii 1493 luna Septembrie.

— luată după o inscripție găsită asupra unei zidiri înconjurătoare. În titlatura lui Constantin Voievod Mateiu, care a zidit-o la anul de la facerea lumii 7201 și al mântuirii 1693. — scrisă a treia titlatură titlatura acest-

avut-o cu Turcii, în părțile Craiovei, a ajuns la Strehaia la locul unde au fost curțile tatălui său. Aici după ce s'a ordonut trupelor de atac puind și străji de vaghe s'a apucat să clădească biserica; fiind însă întunecat și grăbit l-a zidit din nobăgare de seamă altarul spre sud.

Se poate vedea deci cât de ingenioasă este mîntea românilor, când vrea să explice ceva, și câtă dragoste a avut pentru Marele erou al idealului nostru național.

Dintre aceste trei tradiții mai verosimilă este cea de a treia.

transformat în Mănăstire, mai ales că așezarea era închinată pentru așa ceva și apoi locuința bănișorilor cu altanarele puteau servi de minune ca chilii călugărilor.

Spre aceasta ne îndreptățește să credem și faptul că se observă încă, în partea de răsărit a bisericii, în apropiere de streașina ei, o ușă ce servea de comunicație între palat și partea de sus a bisericii unde se afla un balcon pe unde venea bănișorul Mihai și soția sa ca să se roage Celui Atotputernic, nestingherii de nimeni.

În figura noastră care datează dintre 1728—1731 timp când Oltenia a fost sub-stăpânire austriacă și aceasta este făcută cu ocazia ridicării hărții topografice a Olteniei de către inginerii austrieci însărcinați de guvernul dela Viena, mănăstirea se prezintă într-o unitate perfectă, cu chilii de jur împrejur, la mijloc acum locuința starețului, atuncea a bănișorului, iar în dreapta acesteia se află biserică. Locuința este clădită cu coardec în felul celor oltenesti și are un etaj. Chiliiile au contraforturi și ferestrele sunt astfel așezate că seamănă mai degrabă cu ferestre de apărare decât de luminat. Se observă de altfel împrejurul mănăstirii un val de apărare cu bastioane rotunde.

În raportul înaintat odată cu vederea mănăstirii inginerul spune că acest val este ridicat de Mihai Viteazul, aici fiind reședința lui ca ban.

Încă o dovadă dar că biserica a fost la început paraclis.

Situația acestui monument istoric care ne vorbește despre trecutul nostru, astăzi, se află într-o stare deplorabilă.

Ce păcat că tragem peste monumentele noastre istorice cu atîta ușurință, când altundeva s'ar fi transformat în loc de pelerinaj.

nu nu poate să se ocupe de ea fiind în examen.

Într-o seară însă s'a strecurat cu copiii într-o coșniță de piață, a luat trenul și a stat la ușa unei verișoare căsătorite de curând. Aci a chemat amintirile de Ticu. Gurile rele vorbeau însă la el și mulți ochi curioși, măsurau înăuntru înconjurată cu zorele, care ascundeau păcatul.

Și trecu prin toate vorbele și prin ochii, o arătare slabă și abătută. Era un copilului rătăcit. Ea singură a spus, Sofi a plâns lungită la picioarele mamei îndurate. „Ticu mă iubește mare ce ne învățați să facem.

Mama nu i-a putut spune nimic. De aceea la scrisoarea lui Ticu, nea Iordache i-a trimis vorbă să-și ia lumea în amănădui „cum și-a asternut așa să scrie”. A reșelat el ca altele dăți: fata nu ma costat o avere. Nici un sfat nu i-a dat, a întrebat Ticu pe mama lui Sofi. „Nu nici o putere” și ochii ei au răsunat, de ghiță.

Scopuse toamna să-și ceannă frunzele scrierile pe câmpuri și prin grădina mare. Copilul îngrijat aleargă în București în căutarea unui post. Lipsese săptămîni în care timp își adunase

toate visurile într-o cameră modestă la o periferie a Bucureștilor.

În drumul spre casă a fost ca el să afle o veste care se spune că i-ar fi sdruncinat mîntea. Un impiegat, fost coleg, s'a mirat că el nu știe de fuga lui Sofi cu un învățător, care-și face stagiul militar. Ce scandal, ce zarvă la hotel! Acela a spus în cele din urmă că e soția lui și a semnat o declarație fiind încă în pat. Așa că Sofi e măritată acum și plecată într'un sat de lângă București, unde tatăl acestuia e mare gospodar.

„Am găsit fata cu mîinile până la cot, vărâte în pușini cu smîntînă, are omu avere, are rostu lui, e ce să muncească. Ce mi-ar fi făcut cu sărăcia aia de elev? Așa înțeleg și eu, casă, masă, toate și în schimb nici o pretenție. Mi-o răsfăță ca pe o porumbiță”.

Uitate nea Iordache de proiectele lui strălucite, cu trăsura, mașină și trese de aur pe umăr. Sofi însă n'a uitat de copilul din medalion și-l poartă și azi la gât, ca'n alte dăți. Iar Ticu se spune că e sărit la mîntea, face pictură și poezie, fugind de foștii colegi cari i cer să se afișeze.

G. VĂNĂTORU

MIH. POPESCU

critica literara

„Despre scriitorii la modă cari dispar și despre operele de artă cari rămân“.

În istoria artelor și a literaturilor se prezintă cazuri curioase, de cari nimeni nu se mai ocupă, în afară de specialiști, — iar în vremea lor aceste glorii au fost obiectul de entuziasm al multor doritoare de plăceri ieftine, poftitoare de vorbe umflate cari nu depășesc mentalitatea lor strâmtă, flori trecătoare cari gădila leș sentimentălitătea lor banală.

Cine își mai amintește azi de Pradon dacă nu, amintind, doar, nemuritoarea Phedra a lui Racine? Cine mai știe și mai citește azi pe Mademoiselle de Scudéry, deliciul contemporanilor ei? Câți mai știu la noi de gălăgiosul gură-rea Sion și de atâtea comete cu coadă sau fără coadă — de atâtea asteroizi și de atâtea stele răsărite ca meteori nepoțiti pe orizontul literaturii noastre?

Ignotis perire mortibus illi.

De mult au intrat în masa multimei necunoscute, ca într-o mare fără fund, moartă sau vie, înghițită de veșnicul Saturn nesățios, cari nu iartă pe cei ce n-au scântaia divină: strălucirea talentului sau străfulgerarea geniului!

Cât suntem în viață, de câte amănunte neînsemnate nu ne izbim, de câți indivizi, nenumărați și mărunți în zilele cari curg pripite spre infimul ce ne absoarbe pe toți — ființele ca și lumile închipuite de noi!

Numai arare, într-o clipă stângheră, desbărați, de tot ce ne înconjoară, de toate contingențele imediatului, simțim „acea palpitate care vibrează“, „care strălucește în formă de flacără albastră“, „ca un arhanghel de aur“: inspirarea care ne confundă cu eternul spre a retrăi veacurile ce s'au scurs și veacurile ce se vor mai topi în necunoscutul nefărsit și imens, simțim creațiunea sufletului nostru, înflorirea nemuririi care nu se mai uită și nu se șterge din memoria oamenilor. Iar această creațiune va răsări mai târziu în fața urmașilor ca acele pietre funerare, rămase din secole bătrâne, cari te chiamă spre trecut și-ți deschid porțile mari ale viitorului: „trecătrule, te opreste; aici zace acela care a gândit ca și tine și care, într'un moment de halucinație sublimă, a prins în simbol etern și veșnic, plastic și nepieritor, simțimintele cari te frământă și pe tine, ideile cari te turbură, te îndrăgesc și te înspăimântă de ceace nu se va cunoaște nici odată, confundând în inima, în mintea și sufletul tău: clipă fugitivă și slabă cu puterea magică și nepătrunsă a eternității“.

Ființa noastră trăește, în dualitate: trăește în real, în ceace suntem și visează a tinde spre ideal, ceace ar trebui să fim.

Omul de afaceri, chinuit de muncă încordată și de speculațiuni financiare nefărsite visează o viață tihnită, bogată — imens de bogată — extensivă și exteroară, luxoasă și obraznică. Categoria oamenilor de acțiune, dacă am face-o, ne-am pierde descriind întreaga societate de astăzi.

Disproporția dintre mijloacele materiale și cele sufletești dă naștere la conflicte dramatice intensive. Din această lume, ca dintr'o comoară, din lumea ah-

liată după averi nemăsurate, după compromisuri și după putere, din lumea bancherilor, a politicianilor, a samsarilor fără scrupule, a femeilor de lume fără pudoare, a fetelor — cu zestre sau fără zestre — cari visează urgiile Cleopatrei cetind catechizmul; dă această lume care dorește cu patimă orbitoare culoarea aurului, bolnăvicioasa ambițiune a stăpânirii, neavând în conștiință decât idealuri morale vagi în sensul unei dezvoltări sufletești și a unei evoluții a individului și a societății, din această învălmășeală, în care snobismul ignoranțului, trece drept deșteptăciune, fraza seacă și simbolul gol al diletantului drept operă de artă, arivismul searbăd al șarlatanului afișat cu normă de viață, lipsa de conștiință în alegerea procedeelelor drept marfă curentă: din această lume și-au ales, în majoritatea cazurilor, romancierii secolului, dramaturgii vremii subiectele lor de predilecție.

Mai toți oamenii trăesc în viață, prinși în vârtejul ei: că în rulajul unei mașini uriașe, înglodăți, animale bipede, care-și ascund instinctele josnice și murdăria sub acoperișul unei civilizații la secartă.

Unii însă trăesc în preocuparea teoretică a lumii: savantul, omul de cabinet, timidul, naivul, care în datele reabilității însăși caută deslegarea problemelor de știință, de metamorfoză, de morală, într'o analiză și într'un studiu sufleteș incomplet: de aci o miopie generală: proclamarea adevărului științific drept dogmă, intronarea pozitivismului superlativ, vulgarizarea tuturor principiilor cari făceau aureola Olimpului sufleteș de odinbară. În numele științei s'a încercat distrucerea metafiziciei și Moralei, în numele individului s'a neglijat drepturile societății și trebuințele ei — principii cari nimiceau bazele societății durabile: libertatea individuală se transformase în anarhie socială; dreptul meu ajunsese sclăvia altuia. În această fază de intervenție a valorilor morale ne găsim azi, — după ce în mod etern, dovediseră marii dascăli ai omenirii relativitatea circumstanțelor noastre în domeniul fenomenalității, după ce stabiliseră pentru totdeauna că există în viață, ca și în miscarea universală, un *ignorabilis* incognoscibil, pe baza căruia se pot — și se vor putea — altoi toate credințele religioase, toate speculațiile metafizice fără posibilitate de control, doar atâtea cât cad sub prizma binefăcătoare a bunului simț.

Așfel că și această lume a învățătorilor, nutrierii de convingere i se substituise scepticismul ieftin și comod, știința tolerantă, controlabilă și evolutivă devenind dogmatică și intolerantă; și în această lume ideile morale luaseră o întorsătură și o întărire comică (partea din urmă a activității lui Auguste Comte, monismul lui Haeckel din punct de vedere metafizic, etc.) și în această lume a intelectualității echilibrul dintre cele două principii, al vieții reale și al vieții sufletești, se rupseseră.

Oamenii de voință — eroi sau briganzi, tirani sau stăpânitori — considerau lumea ca o pradă și ca un obiect de senzații, teoreticianii ca un obiect de disecare, ca un cadavru fără viață: nici unii, nici ceilalți nu s'au scoborit la principiul vital, la armonizarea celor două pături opuse printr'o societate tare, bazate pe o educație solidă și variată. În acest haos al ideilor și al conștiinței u-

niversale, în această anarhie generală doar Arta era elementul de sinteză și legătură și Cultura.

Cetirile, profesorii, școala ne arătau lumea ideală care nu există; cultura noastră n'avea nimic comun cu sălbăticiunile luptei cese dădea în societate. Căi și dotați dintre intelectuali, cei care apăsaseră mai mult problemele spirituale și se găseau nepoțiti la masa vieții gălăgioșii, oamenii de nimic, vocile înmulate sau brutale ocupau locurile frunte. Ce-i rămânea intelectualului? Să se adapteze. Acest lucru ar fi însemnat însă moartea individualității sale și retragerea, cu mari jertfe, cu rezistență și cu umiliri continue în eul său. Cum vocea lui suna rău în urechile contemporanilor. Sau contopit, sau izolat, sau făcea parte din mișcarea societății.

Autorii cari plac unui anumit public nepregătit, n'au stil, nici idei, nici concepție. E destul să fie distractivi, să debiteze spirite ieftine, să ne dea melodrame sau să ne excite simțurile. Dela tragedia în cinci acte poți trece revista din grădina de vară, paguba este mare și calitatea mărfii nu este mare.

Valoarea propriei tale opere se oglindește, întâi, în tine, și apoi în cei cari slujitorii dezinteresati ai gândului și ai frumosului, Publicul nu-și aplaudă — cele mai multe ori, — decât prostiile slăbiciunile. Shakespeare a plăcut mult prin zărnăirea coardei melodice, care constituie o scădere a operelor lui; Jean Jacques Rousseau a cucerit întreagă epocă prin stilul său declamatoriu, prin îndrăznelile reformatorului prin paradoxurile și prin enormitățile teoriilor sale sociale. Eminescu a plăcut la noi prin pesimismul său de imprimat, în mare parte, prin viața sa romanică și nenorocită, iar nu prin sublimul lirismului și epicului său incomplet.

Opera de artă trăește în afară de aceste miasme ale mediului; Shakespeare, Rousseau, Eminescu au fost creatori de idealuri noi și nu trăește din ei de viață intensă pe care ne-au redat-o în bronzul etern al cuvântului. Valorile bare, cari ridică, precum spunea, mediocritățile nule drapate, — aceleași valori — mai nemiloase apoi — le scufundă abisul negru al uitării.

„O frumoasă poemă — scrie un Taine — un frumos roman, confesiune unui om superior, sunt mai instructive decât o bucată de istorie adevărată oricâte istorii ai pofti; aș da cincide volume de hrisoave și o sută de volume de hârtii diplomatice pentru moartea lui Cellini, pentru emisia Sfântului Paul, pentru convorbirile de masă ale lui Luther sau pentru comediile lui Aristofan. Și tocmai în fapt stă importanța operelor de artă sunt instructive pentru că sunt frumuse și utilitatea lor crește cu perfecțiunea și dacă ne slujește de documente datorită aceasta faptului că sunt adevărate“.

p l a s t i c a

TÂNĂRA PRINCIPESĂ

INALȚIMEA: 0,90. LAȚIMEA: 0,52. FIGURA MĂRIME NATURALA

Pe terasa unui palat maiestos, în stilul celui dela Versailles, cu fântâni, balustrade, scări de marmoră, stă o principesă grațioasă. Un păr abundent și blond încadrează figura ei frumoasă. Grăsuță, cu formele bine desenate, feița păstrează în atitudinea ei vioare distincția aceea nativă care trădează rasa.

Cine a fost principesa? Nu știm, dar aceasta nu răpește nimic din farmecul acestei copilite. Cu un gest foarte natural, mâna ei stângă ține o ramură înflorită pe care se pregătește s'o așeze într-o glastră de lângă ea. Mâna ei dreaptă ridică ușor rochia purpurie în formă de șort ca să mențină florile pe care le poartă în poale și dintre cari câteva au căzut pe jos. Mișcarea care ridică rochia lasă să se vadă cămășuta ei elegantă de dantelă și un picior foarte frumos. În fața ei, pe o consolă de marmoră pe care se află o glastră, stă un papagal cu pene multicolore, în vreme ce la picioarele prințesei se joacă un câțeluș alb cu pete negre.

Pe cât de grațioase sunt personagiile pe atât este de măreț decorul. În grădina, câțiva copaci de un verde sumbru formează fondul pe care se profilează chipul blond al prințesei.

În depărtare, câteva grupuri de femei în toalete bogate cutreeră aleele parcului.

Ansamblul este foarte armonios în rânduirea sa spre a scoate în relief portretul copilei, obiectivul de căpetenie al operei.

Ceeace trebuie să observăm însă la acest tablou pictat de un olandez este absența desăvârșită a caracterelor esențiale ale picturii olandeze.

Pictorul care a lucrat acest tablou, Constantin Netzcher, este fiul lui Gaspard Netzcher, pictor el însuși. Amăruntul acesta își are importanța, de oarece Gaspard Netzcher deși lucrase multă vreme în atelierul lui Terr Borch, are maniera franceză, pe care i-a moștenit-o și fiul său.

Faptul că Gaspard Netzcher are maniera franceză este explicabil, de oarece Gaspard venise de tânăr în Franța, a locuit la Bordeaux și tot acolo s'a însurat. Înapoiindu-se în Olanda, se opriese la Paris și splendorile întrezărite acolo l'au cucerit pur și simplu. Arta olandeză atât de pitorească în rustica ei simplitate, îi păru atunci inferioară și lipsită chiar de noblete.

Tot așa de iscusit ca și tatăl său, Constantin Netzcher a accentuat și mai mult

maniera lui Gaspard Netzcher și deși nu posedă calitățile lui strălucitoare, a dat la iveală o serie de portrete al căror ca-

linsă în acelaș grad viziunea exactă, nici expresia reală a vieții. Și totuși nu este mai puțin adevărat că rămâne unul din

CONSTANTIN NETZCHER: „Tânăra principesă”

dru cu toate că este puțin teatral e totuși foarte agreabil.

Constantin Netzcher a avut o paletă fericită, înzestrată cu un colorit totdeauna proaspăt, viu și a știut să-și așeze modelele în poza din care reieșeau mai bine. La darurile de virtuos nu alătura

cei mai încântători maestri olandezi cari ne-au lăsat așa de scânteietoare cap de opere.

„Tânăra prințesă” a intrat la Luvru împreună cu toate tablourile colecției La Caze din care făcea parte.

aşa şi-aşa...

BEŢIA DE CUVINTE continuă să bân-
tue printre tinerii noştri publicişti, cu
mai multă furie, poate, decât pe vremea
marei lui Maiorescu. Iată, spre exemplu,
cu ce terminologie îşi brodează cronica
un tânăr puştător de comedii: frecvent...
decepii, crenpuscicul; posesia, realizează,
albu denză; prestigiu, decedafă, ripostă,
medelenism, longue haleine, fotograf a-
mator, dezvoltază clişee, Baedekerul,
cenşul ratat al vieţii, atmosferă, de
favcrabilă, epulzează, consumă subiectul,
adolescent, dubeste weatherian... şi tot
aşa până la sfârşit.

Incheiu cu o exclamare.

Cum mai vii tu, Maiorescu, ca, punând
mâna pe el
Să-l opreşti să mai comită vorbe goale
de acest fel!

ULTIMUL NUMAR al unei cunoscuto
rei literare continuă cu un fragment de
„roman mahmur“.

Este tot ce putea fi mai nou în mate-
rie de... mahmură. Numai că, un lu-
cru: când cineva e mahmur, nu scrie
romane, ci se duce să se culce.

Nu de alta, dar altfel romanele es ca
aceia de mai sus...

Şi-i păcat de timereţea promiţătoare a
aceluia ce, — totuşi — îl iscăleşte şi la
început şi la sfârşit.

DIN ZI IN ZI CAŞTIGA mai mult
preciziunea, inspiraţia tânărului poet
Const. Goran, asiduu colaborator al cător-
va publicaţiuni contemporane. E în poe-
zia sa, vădit tradiţionalistă, multă vi-
zoare şi o bogată imaginaţie. Dintre ul-
timele sale poezii, le amintim pe celea
publicate în „Ritmul vremii“: **Palatul**
din basme (în nr. 5) şi **Strigăt pe culme**
(în nr. 6-7). Această din urmă ne face
să înţelegem în d-şa un preţios cântă-
ret al eiului.

În ultimul număr apărut din **REVIS-
TA GENERALA A ÎNVĂŢĂMANTULUI**,
d. D. V. Toni, noul preşedinte al „Aso-
cietăţii învăţătorilor“, vorbeşte cu interes
despre „marele educator ceh: Bakule
care din corii infirmii, meniţi mizeriei
şi cersetoriei... din copii săraci şi pără-
siţi, din mici vagabonzi adunaţi depe
ulitele mahalalelor a reuşit, prin o me-
todă proprie, însoţită de dragostea pen-
tru semenii săi şi susţinută de o credinţă
şi de o voinţă fără egal, să facă nu nu-
mai elemente folositoare societăţii, ci
adevăraţi artişti“. „operă educativă şi...
umană... mai presus de orice închinare“

În cele peste 10 pagini, după ce anali-
zează fazele acestei opere — ajunge la în-
cheierea că tot „ceea ce a realizat Bakule
cu copiii lui dovedeşte până la eviden-
ţă ce nufere imensă este educaţia, a-
tunci când prin ea dai puţinţa copiilor
să-şi dezvolte şi să-şi pună în lucru in-
susirile bune care se găsesc în sufletul
fiecăruia şi când te devotezi ei cu toată
fiinţa, cu toată inteligenţa, cu toată îni-
nima“

Noi, cari am început să scriem, în-
tr-un colţ de provincie, alături de d.
Toni, îi salutăm cu plăcere reîntrirea
în publicistică sub atât de frumoase
auspicii.

TOT d. TONI, în „Cronica“ aceluiaş
număr, vorbeşte despre o altă institu-
ţiune pedagogică „L'heure joyeuse“ —
biblioteca pentru copii dăruită, în 1924
— primăriei Parisului de un comitet
din Statele-Unite

În realitate: „o adevărată instituţie
de educaţie“ unde „cetitorii — mici şi
mari, nu rămân izolaţi unii de alţii“,
dar „se cunosc, se împrietenesc, lucrează
în comun“, astfel încât „în jurul
bibliotecii se alcătuieşte o societate acti-
vă, în care fiecare aduce contribuţiunea
personalităţii sale“.

Şi mai precis:

„Băieţi şi fete, copii de oameni bogati
sau de oameni săraci, în cea mai bună
camaraderie, au puţinţa să-şi rană în
lucru însuşirile lor şi-şi întrebuintează
timpul liber în chip frumos şi folositor
ca să aducă mulţămire şi lor şi altora.
Se carăţă astfel deprinderi şi se des-
voltă virtuţi care vor influenţa temei-
nic şi binefăcător viaţa lor de mai târ-
ziu în mijlocul societăţii“.

La noi unde scorpul scoalei continuă să
fie încă, pentru mulţi, „sfânta patala-
ma“ e o adevărată virtute să se vor-
bească despre astfel de instituţii.

Iată deci ne mulţămim să le cetim
cu ochi mari şi să ne gândim că poate
urmasii urmasilor noştri le vor vedea
şi pe ei în împlinire.

Parcă noi n'am avea de loc nevoie de
„virtuţi care să influenţeze...“.

PENTRU LA TOAMNA — „Ritmul
vremii“ anunţă: 3 volume de traduceri
şi anume:

Cartea Junglei de Rudyard Kipling,
trad. de N. I. Rusu;
Răsfărângeri de Paul Teodorescu; şi
Ritmuri stelare de I. Gane.
Deasemeni:
Omagiu d-lui Mihail Dragomirescu;
Am ucis pe Dumnezeu — roman de C.
Ardeleanu.

POETUL D. NANU publică un impresio-
nant „psalm“ în ultima fascicolă a „Rit-
mului vremii“. Poezia e formată din 3
părţi:

I. *Suspiniul omului:*

Părinte-al nesfârşitelor zidiri,

*De ce mi-ai dăruit din plin comori, —
Un sâmbur de lumind 'n cugetare
Când nu mi-ai dat şi blânda-i ascultare?*

sau:

*O, dacă libertatea unui rege
Mi-ai hărăzit, Părinte, numai mie,
Cum nu mi-ai dat şi-un dram de
scumintie,
Să pot măreţul dar a-l înţelege,
Să ştiu veni de bund-voia mea
Aclo unde-ai pus porunca Ta?*

II. *Băsmusul Domnului:*

*Tu stridă-mă când voiu lipsi
Si-ţi voiu veni în ajutor.*

căci:

*Din cliua 'n care crezi şi m'ai chemat,
Să ştiu că, din prăpăstii ridicat,
Ai şi pătruns la mine 'n veşnicie.*

Şi „răspunsul“ se încheie:

*Întoarce-te şi tot va fi uitat,
Căminul tău te-asteptă an cu an!
Când vei intra în noua ta Domnie,
Vei fi cu mult mai alb, mai nealbat
Ca norii de zăpadă din Liban.*

III. *Chemarea fiului:*

*Dă-ţi cupei veştezi roua mîlei Taly,
Şi după dăra ce-o undi parfumat,
Când floarea lui se va înviora,
Prin noaptele chiar, rom recunoaşte
drumul*

Ce duce către împărăţia Ta.

E — fără îndoială — o operă peste
care nu se poate trece aşa uşor — oricât
s-ar strădui să dovedească altceva isfo-
ria literară contemporană.

Nu ne dăm înimă um singur lucru: de
ce totuşi, d. D. Nanu, unul dintre ade-
văraţii poeţi de rasă ai generaţiei în tre-
cere, întârzie să-şi adane poeziile în
volum?

Cetitorii le aşteaptă.

IN ACELAŞ NUMĂR D. G. MURNU publi-
că raportul „către Academia română
pentru primirea celor 3 volume de poe-
zii de Radu Gyr“.

Iată câteva din justele aprecieri
acestui raport:

„Printre cele mai tinere talente poe-
te care s'au impus atenţiei noastre în
anii din urmă, Radu Gyr ne apare în-
zestrat cu o nouitate de însuşiri şi de
ruri care-l ridică cu câţiva stânjeni de-
supra multora de astăzi...“

„O magistrală descriere vizionară plas-
tică găsim în „Fior de toamnă...“
Trecut elan bachic e „Chiot de toamnă“.
O creaţiune remarcabilă prin concepţie
şi fericită expresie, ne dă poezia „Eu
meşterul“.

„E vorba de un mare cântăreţ naţio-
nal în devenire, în plină evoluţie. Avân-
tul său tineresc nu cunoaşte încă ză-
cuzuri şi mărgeniri...“

„Academia română nu poate trece
nepăsătoare peste acest debut strălucit.
Dacăia îmi fac o plăcere, recomandăm
d-lui cu toată căldura pentru a fi înco-
rajat cu unul din premiile din anul a
cesta“.

E un interesant şi instructiv gest de
înfrăţire a adevăraţilor talente pe care
atâţi mînuitori de condee contempo-
rane. Lar putea imita foarte uşor.

GARLEANU DESPRE COŞBUC. În a-
celaş număr, tot G. Tutoveanu publică
o preţioasă scrisoare a lui Gârleanu
adresată d-sale. Cu ajutorul ei se în-
minează un colţisor interesant din is-
toria literaturii de după 1900. Scri-
soara e datată: 26 Oct. 1902 şi — prin el-
Gârleanu se interesează de toţi prietenii
literari. Interesant e mai ales faptul că
în ea se vorbeşte de colaborarea lui
Coşbuc la „Universul literar“ cu poezii
„Castelanul“ — după aprecierea lui
Gârleanu — „una dintre cele mai fru-
moase, mai sugestive din literatura no-
astră... deşi are ceva străin în ea“.

Şi conchide:

„Oricum ar fi... face cinste lui Coşbuc.
Nu-i aşa că a fost un timp când şi
scriitorii tineri dela noi ştiau să-şi re-
specte înaintaşii. Să nu se uite însă în
lucru: tânărul se numea Gârleanu
avea talent... cu carul.“

literara

oseama de cuvinte

În 1897 era vorba ca stagiunea teatrului Odéon să se deschidă cu „Les Corbeaux” de Henry Becque.

— Ași fi foarte fericit, spuse Becque, să se joace altă piesă înainte de a se joaca piesa mea, fiindcă eu am un no-toc extraordinar: piesa care se joacă înainte de a mea are un succes imens: se joacă o stagiune întreagă și a mea se anină pentru anul viitor!

D-na Boche întreabă într-o zi pe Dumas-fiul cum trebuie să se îmbrace când joacă rolul Marguerite-i Gauthier (Dama cu camelii).

— Te rog să-mi spui, fiindcă eu nu știu cum se îmbracă aceste femei.

— Nu ști?!... Să vezi: îmbracă-te așa cum te îmbraci d-ta de obicei! răspunde Duras.

Cineva vorbea lui Adrien Hébrard despre femeia unui important om politic și îi aducea elogii:

— E o femeie tânără, nostimă, inteligentă, plină de grație și de sinețe! Pe lângă asta, are o siluetă!... O siluetă adusă, unică!...

— O siluetă adusă?! Probabil din aceeași cauză aduce atâția bani soțului ei!

Yves Mirande, fiind invitat la dejun de către Cora Laparcerie, se instalează după masă într-un fotoliu din birou și închide ochii. Cora Laparcerie, care tocmai se pregătia să citească un manuscris, îl întreabă:

— Ce faci Mirande?... Dormi?

Yves Mirande răspunde clipind din ochi:

— Nu tocă!..

Mică scenetă pe care Mirande o poartă cu multă savaoare:

Alotputernicul Dumnezeu se plictisește deoseori. Într-o zi pe când era într-o astă de dispoziție, întâlnește pe sfântul Iosif.

Dumnezeu: (căscânc). Nu știu ce să fac astăzi că mă plictisesc groaznic.

Iosif: Fă să plăcu!

Dumnezeu: De opt zile nu fac decât asta! M'am plictisit și cu distracția asta!

Iosif: Ai uitat tunetele? De ce nu pui să tunde, e agreabil!...

Dumnezeu: Sufăr de urechi de câteva zile și-mi face rău!

Iosif: Uite un aviator care trece, așază-l pe pământ.

Dumnezeu: Nu, astăzi nu mă amuză pluma asta!...

Iosif: Provoacă o catastrofă de cale ferată... Na mai fost de mult!

Dumnezeu: N'am chef astăzi!

Iosif: Altceva, nu știu...

Dumnezeu: Hai să facem un poker cu trei cu sfântul Petre.

Dumnezeu: Scoate banii și fă cărțile!...

Iosif: Bine... joc poker, dar cu o condiție: să nu faci eclipsă de soare când ești totul pe masă!

bazar

ULTIMUL CUVANT AL ȘTIINȚEI

Un inventator american a pus la punct un aparat emițător de t. f. f., cu care imaginile de cinema, transformându-se de unde herțiene, se lansează undele luminoase în spațiu. Prinse de posturi receptoare ad-hoc, undele herțiene sunt din nou transformate în unde luminoase, și imaginile de cinema se reflectează pe un ecran anume adaptat.

Bine înțeles spre a se ajunge la asemenea rezultat, e nevoie ca posturile receptoare să fie sincronizate cu postul emițător, fiindcă altfel se primesc imaginile diformate.

După ce avem electricitate, apă și tot confortul, până la ultimul etaj, după ce radiofonia ne aduce în casă sumetul, de la mii de kilometri, vom avea acum, în casă, și filmele reprezentate în cine știe ce Capitală îndepărtată de noi!

E ultimul cuvânt al științei...

DE CE SE OMOARA LUMEA, ÎN TURCIA, ÎN ZIUA DE AZI...

Un tânăr licean turc, în vârstă de 17 ani, a fost adus în fața tribunalului din Stambul, pentru faptul de a fi ucis pe matusa sa, în etate de 19 ani. În apărarea pe care și-a făcut-o criminalul a explicat că preotul din mahallaua respectivă, când a auzit că victima umblă călare pe cal, stând bărbătește, i-a spus că o asemenea acțiune e meingăduită de Coran și că trebuie negreșit pedepsită.

La muștrările pe cari nepotul i le-a făcut, matusa i-a replicat că acum femeile din Turcia sunt libere să facă ce vor și că, prin urmare, ea, poate umbla călare cum îi place.

Atunci, liceanul a ucis-o spre „a răsbuna onoarea familiei și spre a împăca pe Dumnezeu”...

SE VA FORMA O „REPUBLICA SOVIETICĂ EVREIASCĂ”?

Guvernul din Moscova a autorizat lansarea biletelor unei a doua loterii, organizate în vederea constituirii unei noi colonii evreiești la Biro Bidjan, regiune unde se găsesc mai multe colonii evreiești.

Conducătorii sovietelor urmăresc adunarea laolaltă a tuturor acestor colonii, urmând ca, din ele, să creze o „Republică sovietică evreiască”.

Spre a face ca noul „stat” să aibă puțința de a se forma, s'a recurs la sistemul loteriei, fixându-se ca lot principală suma de 10.000 ruble, iar pentru alte loturi acordându-se câștigătorilor mijloacele de a face câte o călătorie în străinătate...

Întrebarea este dacă nu cumva fericiții câștigători, revenind din străinătate și făcând o comparație între stările de acolo și cele din Rusia, vor găsi că viața sovietică e departe de a fi un raiu, precum pretinde Moscova...

caricatura zilei

ÎN GREA DILEMĂ...

— Am rămas agățați! Dar dacă trece cineva pe șoseaua de jos și-l rugăm să ne vie în ajutor, cum o să-l putem convinge că nu facem cinematograful?...
(Dimanche illustré)

MESERIE RENTABILĂ

— Pentru ce ai refuzat neconținut până în prezent, orice declarațiune?

— Fiindcă aceasta ar fi putut să fie dăunător comerțului meu: eu de meserie, sunt surdo-mut...

(Dimanche illustré)

Pagini uitate

ȘTEFAN PETICĂ

CÂND VIOARELE TĂCURĂ

POEMA III

Cântarea care n'a fost spusă
E mai frumoasă ca oricare ;
Misterul ei e o beție
De voluptoasă 'ndurerare.

În nota sfântă care pierе
În tremurările sfoase
A unor rugi de Magdalene
Curg clare lacrimi prețioase,

Dar în cântarea fără nume
Ascunsă 'n negrele vioare,
E-o tragedie tănuită ;
Plâng albe vise moarte 'n floare.

Tristefa lor neprihănită
Atât e de chinuitoare,
Că pune 'n suflete pătate
O mistică înfiorare.

POEMA IX

Era odată-un prinț vestit
Cu ochii triști, cu fața blândă
Un viers de cântec rățait
Doinea în vorba-i tremurândă
Pe tristul prinț cu ochii mari
Un gând adânc de pribegie
Spre negri codri solitari
Îl îndemna cu viclenie.
Ah, pală-i floarea de cicoare
Ca floarea dorului ce moare !

Un cal și-o spadă și-a gătit
Și s'a pierdut în depărtare...
Vai, blândul, tristul prinț vestit
Ce triști sunt crinii pe cărare !
În urma lui îngândurat
Privea un chip alb de fecioară
Dar numai colbul argintat
Se joacă 'n razele de seară.
Ce tristă-i floarea de cicoare,
Ah, floarea dorului ce moare.

Trecut-a timp și s'au lăsat
Dureri pe 'ntinsa 'mpărăție
De dorul celui ce-a plecat
Pe lungul drum de pribegie,

Și-o chemare zace 'n ele
De-o sdrobitoare nostalgie :
Tortura ei necunoscută
Este suprema poezie.

Și cel menit să ducă dorul
Cântărei sfinte și alese
Își simte inima cuprinsă
De suferinți neînțelese.

În flacără nemistuită
S'aprinde sufletul și arde
Și moare dornic de misterul
Cântării stranii de pe coarde.

Ah, când în inimi sbuciumate
Orice dorințe 'necet se curmă,
Surobiți vioara fermecată :
Grozav e cântecul din urmă !

POEMA V

Vai, chinul nopților de vară,
Și groaza razelor de lună !
Misterul lor e o povară
Și pacea lor e o minciună.

Inceț un înger pal revarsă
Din fina mână 'nvinețită
Visări ce cad pe fruntea arsă.
De taine grele și trudită.

Iubiții dorm. Deasupra pare
Că trece dragostea pierdută ;
Un glas de clopot e-o chemare
În noaptea clară și tăcută.

Le 'ngălbenește fața luna
Cu dureroasa-i poezie :
Ei dorm mai strânși ca 'ntotdeauna
Și plâng în somn fără să știe.

FECIOARA ÎN ALB

Iar ochii candizi și albaștri
Ce-au plâns pe urma frumuseții
Păreau pe ceruri niște aștri
Pierind în zarea dimineții.
Și plânge floarea de cicoare
Ah, floarea dorului ce moare !

Târziu de tot a revenit
Într'un amurg de toamnă rece :
Vai, blândul, tristul prinț vestit
Era o umbră care trece.
Înfășurat, întunecat,
În greaua mantie de vise :
Domnea tăcerea în palat,
Fecioara palidă murise.
Uscată-i floarea de cicoare
Ah, floarea dorului ce moare !

POEMA XII

Apune soarele pe dealuri
În slava purpurii de sânge
Și răsunând adânc din valuri
Doinește-un glas de parc'ar plânge ;
De simți o caldă adiere
Trecând pe fruntea ta curată
Ca și o umbră care pierе
Sub bolta serii înstelată,

Să știi că-i ruga mea senină
Ca visul nopților de vară
Ce se înalță 'n umbra lină
În ceasul jertfelor de seară.
De vezi plutind pe blonda rază
O umbră albă visătoare
Și crezi că-i îngerul de pază
Cu lungi aripi ocrotitoare,
Să nu te'nșeli, căci visu-mi trece
În sborul său primăvăratec
Și-i tot atât de alb și rece
Când se înalță singuratec
Spre marea boltă luminoasă
Făcând durerea mai amară
Și amintirea mai duioasă
În ceasul jertfelor de seară.

Și dacă roua clară cade
Frumoșii ochi adânci de-i scaldă
Când treci sub vechile arcade
În parfumată noapte caldă
Nu-i roua rozelor în floare
Căzută'n nopțile cu lună
Nici plânsul dulce de isvoare,
Ci e iubirea mea nebună
Căci lacrimi mari și tănuite
Ca roua limpede și rară
Coboară 'necet și liniștite
În ceasul jertfelor de seară.

carti redacte în extrase

L'ECOLE DES FEMMES

de André Gide

Numele e plin de răsunet și prestigiul renumelui e netăgăduit. In Republica Artei, figură din cele mai reliefate: André Gide.

Mănuitor de rasă al verbului, erudit, analist, observator ager și raportor exact, amănunțit, conștiincios până la cinism: André Gide.

Influență de necontestat, autoritate îndreptățită.

Cine putea îndrăzni să-și însușească un titlu ilustrat de Molière nemuritorul, cine? Cui se poate îngădui așa ceva? Numai lui? Talent scânteietor, și divers, brilliant cu mii de focuri: André Gide.

„L'Ecole des femmes“: imn de dragoste năiv, duios, și destăinuirea unei dureri tot mai vii. Tragedia unei credințe, prăbușirea unui idol, povestea unei desamăgiri crude, fără leac, prea obișnuite.

Așa e; conflictul nu e nou. Banalitatea voită, generalizând cazul și tipurile, sporește interesul analizei. Opera poartă o pecete de valoare rară. Semnătura: André Gide.

Cu dărnicia sufletelor tinere și bogă-
Eveline își incununează alesul cu
aurii celor mai nobile însușiri. E inteli-
gență și modetsă, fire aleasă, devotată;
propriile sale merite îi apar însă atât
de palide în comparație cu ale lui Ro-
bert! Eveline e orbită de strălucirea i-
carizantei închipute de ea. Eroul ei e o
măștișă. Un utilitarist inconștient de mi-
cimea lui, un egoist vanitos, fătarnic
fără voie și cabotia din instinct. Un
lăbat cum sunt destui, un soț îngâm-
fă de o superioritate neexistentă, într-un
curvânt sub aparente ademenitoare o rea-
litate uricioasă. Când desvrajită ca Ti-
tania, Eveline privește searbăda infăți-
șare a tovarășului său, o copleșește des-
gustul. Nu isbutește însă să-și părăsească
seniorul detronat, căci el tot o iu-
bește, și sincer. Dar însăfârșit se va e-
rada: prin sinucidere sau perfidă de sine
într-un spital de contagioși, ales anu-
ne. Într-aceleia a îndrămat-o Robert, el
bășii, adică lașitatea lui pitindu-se sub
măscă patriotismului; căci alături de
semnalmentele ordinare catalogându-l
printre mediocri increzuți și seci, se a-
cează și acest semn particular.

Într-o scrisoare-prolog, sub un nume
fals, se presupune că o doamnă înmă-
nează scriitorului André Gide jurnalul
său: Eveline; anume: avântul
măștișă al fecioarei îndrăgostite, pove-
stia desamăgitei, hotărârea ei finală.
Ală. Procesul cămăniei de azi, de eri,
înțelegera perechilor de totdeauna
scriitorului împotriva bărbaților în ge-
neral, se desfășoară astfel cu simplitate,
dar și pe atât mai impresionant; cu
def, adevăr, emoții; de un interes in-
tensiv și susținut: a la André Gide.

Octombrie 1894

la debutul jurnalului:

Prietene,

Șar zice că îți scriu chiar tie. Nu
am scris încă jurnalul. Câteva scri-
ori alt nimic n'am știut scrie. Scrisori,
și scrie fără îndoială și tie dacă nu
vezi în fiecare zi. Dacă însă,
și să mor cea dintâi (o și doresc căci
tine viața îmi pare un deșert), tu
ceti aceste rânduri, și mi se va pă-
rea lăsându-ți-le, că te-am părăsit ceva
mai puțin. Dar cum pot să gândesc la
cearce când avem înaintea noastră toa-
ta viața? De când te cunosc, adică de

când te iubesc, viața mi se pare atât de
trumoasă, atât de folositoare, atât de
prețioasă, încât nu vreau să-mi scape
nimic: voi strânge în acest caiet toate
fărămăturile fericirii mele. Și ce ași pu-
tea eu să fac în fiecare zi după ce tu
m'ai părăsit, de nu să retrăesc clipe ce
s'au scurs prea repede și să evoc pre-
zența ta. Înainte de a te fi întâlnit, ti-am
spus, sufererea simțindu-mi traiul fără
rost. Nu mi se părea nimic mai zadar-
nic decât ocupațiile mondene spre cari
eram împinsă de părinți și cari prici-
nuiau atât de mare plăcere prietenelor
mele. O viață fără devotament, fără tel,
nu mă putea mulțumi. Știi, că m'am
gândit foarte serios să mă fac infirmie-
ră sau soră de caritate. Părinții mei ri-
dicau din umeri când le vorbeam despre
aceasta. Aveau dreptate să creadă
că toate aceste imbolduri se vor potoli
când voi fi întâlnit pe acel pe care su-
fletul meu îl va putea îndrăgi. Pentru
ce nu voeste azi să convină papa, că tu
ești acela?

Vezi cât de urât scriu. Această frază
pe care o scriu plângând mi se pare
inrozitoare. Dar bine, pentru ce am re-
citat-o? Nu știi dacă mă voi deprinde
vre-odată să scriu bine. În ori ce caz
nu voi isbuti dându-mă multă oste-
neală.

Îți spuneam așa dar, că înainte de a
te fi întâlnit căutau un scop în viață
și că acum tu îmi ești scopul, ocupa-
țiunea, chiar viața mea, și numai pe
tine te caut. Prin tine, cu tine, mi-e dat
să mă realizez eu, știu; tu trebuie să
mă îndrumezi, să mă îndrepti spre fru-
mos, spre bine, spre Dumnezeu. Și cer
ajutorul Domnului ca să pot învinge
împotrivirea tatei; iar pentru ca rugă-
ciunea mea ferbinte să fie mai prielni-
că, o scriu aci: Doamne, nu mă sili
să nesocotesc voia părintelui meu, tu
care știi că îl iubesc pe Robert și nu
voi putea fi de cât a lui.

La drept vorbind numai de eri înțe-
leg care poate fi țelul vieții mele. Da,
în urma convorbirei pe care am avut-o
împreună în grădina Tuileries, unde
mi-a deschis el ochii asupra rolului pe
care îl joacă femeia în viața oamenii-
lor mari. Sunt atât de neștiutoare, în
cât am uitat pildele pe cari mi le-a dat,
dar îmi reamintesc cel puțin aceasta:
toată viața îmi va fi de aci înainte lui
închinată pentru ce să-și poată înde-

plini menirea lui glorioasă. Fărește, nu
astfel s'a exprimat, căci e modest; dar
e cea ce am gândit eu, căci pentru el
mă simt orgolioasă. Cred, de altmîn-
trelea că, cu toată modestia, are con-
știință clară de valoarea lui. Nu mi-a
ascuns că e foarte ambițios.

— Nu doar că ți-u personal să parvin,
— mi-a spus el cu'n surâs fermecător—
țin însă, să triumfe fidelele pe cari le
reprezint.

Ași fi dorit să-l poată auzi tata. El
e însă într-atât de încăpăținat în ce
privește pe Robert, în cât în cele spuse
n'ar fi văzut de cât ceea ce-i place să
numească... Nu, nici să scriu nu vreau.
Cum nu înțelege, tata, ca prin aseme-
nea termenii, nu pe Robert, ci pe sine
se blamează! La Robert, eu apreciez
tocmai această lipsă de îngăduire față
de sine și faptul că nu-i scapă din ve-
dere ceea ce e îndreptățit să pretindă
dela sine însuși. Alături de el, toți cei-
lalți nu cunosc, mi se pare, ce se poate
cu adevărat numi: demnitate. Ușor-ar
fi să mă copleșească, din potrivă însă, când
suntem singuri, are grijă să nu mi se
impună printr'un esces de demnitate.
Ba uneori găsesc chiar că exagerează
puțin, când de teamă să nu mă simt
eu prea copilăroasă alături de el, ai
place lui să facă pe copilul.

Eri, în vreme ce, îi imputam aceasta,
el a luat de odată un aer foarte grav și
a șoptit cu'n soi de nostalgie încântă-
toare:

— Omul nu e decât un copil îmbă-
trănit, — rezemându-și capul de ge-
nuchii mei, căci mi se așezase la pi-
cioroare.

În adevăr ar fi jalnic să se peardă a-
tatea vorbe dragălașe, atât de adânci
uneori și pline de duh. Am luat hotărâ-
rea să le însemn aci în număr cât
mai mare. Va avea sunt sigură multă
plăcere mai târziu, regăsindu-le.

Imediat ne veni ideea despre acest
jurnal. Și zău nu știu pentru ce vor-
besc la plural. Această idee, ca toate cele
bune, de la el a pornit. În scurt, ne-am
hotărât să scriem amândoi; adică fie-
care pentru sine, ceia ce el numește: po-
vestea noastră. În ce mă privește e
ușor eu nu exist de cât prin el. Cât des-
pre el, mă îndoiesc de va îndeplini ho-
tărârea luată, chiar dacă ar avea tim-
pul disponibil. Și nici nu ași găsi
princios să pun prea mult stăpânire
pe cugetul său. I-am și spus deslușit că

înțeleg să nu-i stîngheresc prin dragostea mea, nici cariera, nici cusetul, nici viața lui publică, iar dacă se cade să-i închin eu lui toată viața mea, nu se poate, nu trebuie să mi-o închine și el pe a sa. Ași fi curioasă să știu ce a consemnat el în jurnal sau din toate cele spuse de mine, am făcut însă un jurământ solemn, acel de a nu mi-l arăta unul altuia.

— Numai ast-fel vom putea fi sinceri. — mi-a spus el sărutându-mă, nu re frunte, ci drept între ochi, după cum îi place să facă.

Am convenit din potrivă, ca acela din noi care ar muri mai întâi, să lase celui lalt jurnalul său.

— E și firesc. — am zis eu cam prosteste.

— Nu, nu, a rebuat el cu ton foarte grav. Ceia ce trebuie să făgăduim e că nu-l vom distruge.

Tu surădeai când eu spuneam că nu voi ști ce am scriu în acest jurnal.

Îată că am și umplut patru pagini. E greu să mă pot cprî de ale ceți, mai greu încă să nu le rup de le-ași receti. Ceia ce mă miră e plecarea pe care am început să o resimt scriind.

Două zeci de ani mai târziu. Eveline scrie:

Arcachon, 2 Iulie-1914.

Am luat cu mine caștul acesta precum se ia un lucru de mână — cu care să-ți treci vremea la băi. Dacă însă reîncep să scriu, vai! nu mai e pentru Robert. El crede că cunoaște de acum tot ce resimt, tot ce cuget eu. Voiu scrie pentru ca să-mi descălcesc gândurile, mă voiu încerca să văd limpede în mine însumi, cântărind ca Emilie, din Cernille.

Și ce am să las în voia soartei
Și care-i scopul ce urmăresc.

Când eram tină ră versurile aceste îmi păreau întortochiate, ridicole și nimic mai mult, precum adesea ți se pare cea ce nu s'a adâncit în deajuns, ridicole le par desigur fiului și ficei mele, pe cari îi silesc să le învețe. Fără îndoială, se cere să se fi trăit puțin, pentru a pricepe că tot ce se urmărește în viață nu poți nădăjdui să obții de cât *lăsând în voia soartei* tocmai cea ce uneori ți-e mai aproape de inimă.

Ceia ce eu urmăresc azi e libertatea mea, cea ce las în voia soartei e stima lumii și a celor din copii ai mei. Stima copiilor mai presus de ori ce mie scumpă. Si mă întreb chiar de nu scriu aceste rânduri pentru ei. Ași voi ca mai târziu, dacă ei din întâmplare le-ar ceți, să găsească o justificare, sau cel puțin o lămurire asupra purtării mele, pe care vor fi siliți să o judece aspru și să o condamne.

Așa e, știu și mi-o repet neîncetat, părăsind pe Robert iau asupra-mi toată vina, în aparență. Fără să cunosc legile, îmi poate fi teamă că refuzul meu de a urma să trăiesc sub același acoperământ cu el, va atrage pierderea drepturilor de mamă. Avocatul pe care sunt hotărîtă să-l consult, când mă voiu întoarce la Paris, îmi va indica prin ce mijloc se poate evita cea ce n'ași putea să îndur. Nu pot consimți să nu-mi mai văd copii. Dar nici să mai trăiesc cu Robert de aci înainte nu pot să consimt. Pentru ca să nu sfârșesc prin a-l urî, singurul mijloc ce mi-a rămas este să nu-l mai văd. O! și să nu-l mai aud mai ales... Scriind acestea simt prea bine că îl și detest, și ori cât mi s'ar părea de odioase vorbele acestea s'ar zice că nevoia de a le scrie m'a făcut să deschid caștul. Îată ce nu pot destăinui nimănui. Îmi reamintesc

timpul când Yvonne nu îndrăznea să-mi întunece fericirea vorbindu-mi de ea. La rândul meu trebuie să tac.

S'apoi, m'ar înțelege ea oare? Poate mai curând soțul ei, el care la început mi s'a părut atât de egoist, atât de vulgar, și despre care știu acum ce inimă are. Am surprins une ori la acest om, în adevăr superior, un nehotărît ton de dispreț, față de Robert, ca de pildă, atunci când Robert povestind o oare care convorbire, și atribuindu-și, firește, rolul cel frumos, după ce plin de bunăvoință și-a cetat propriile sale vorbe a adăogat.

— Îată ce, m'am crezut în drept să-i spun.

— Dar ce s'a crezut el în drept să-ți răspundă, a întrebat doctorul Marchand. Pentru o clipă Robert a rămas zăpăcit. El simte că Marchant îl judecă și asta îi displace. Mi se pare din respect pentru mine Marchant încetează zeflemeaua, căci l'am văzut strasnic de muscător uneori cu privire la anumite îngâmfări pe cari nu se putea opri să nu le desumfle. Nici pe el cu siguranță nu-l însăluu frazele pompoase rostite de Robert. Îoi vine chiar să cred că din afecția pentru mine ne mai calcă încă pragul. Și în seara aceea ara resimțit o usurare oare cum, pricepând că nu mă exaspera pe mine numai obiceiul adoptat de Robert de a tot îngâna. „am crezut de cuvîntă să fac „atunci când e pur și simplu vorba să facă cea ce îi era lui însuși pe plac, sau mai adesea chiar cea ce a crezut mai nimerit de făcut. De cât-va timp, perfecționează formula, el spune: „am crezut de data mea să” — ca și când nu s'ar urni decât sub imboldul unor înalte considerente morale. Când vorbește de datorie, îmi vine groază de orice „datorie”, când se slujește de religie, ar face suspectă ori care religie și când invocă sentimentele frumoase te desgastă de ele pentru vece.

EPILOG

Mă hotărîsem să nu mai scriu nimic în acest cașet. Puțin după explicația mea cu Robert pe care am povestit-o aci, evenimentele serioase cari au sguđuit Europa au împărășiat preocupările noastre personale. Ași voi să-mi recapăt convingerile din copilărie și să mă pot ruga din toată inima: Ocroteste, Franța! Doanne! Dar mă gândesc ca și creștinii din Germania tot astfel se închină aceluiași Dumnezeu, pentru țara lor, cu toate că ceace ni se povesteste despre ei tinde să ni-i înfățișeze ca barbari. În valoarea noastră a fiecăruia, a noastră a tuturor, trebuie să-și găsească ocrotire, apărare, Franța. Am putut să cred deocamdată că înțeleg și Robert aceasta pe deplin. L'am văzut cum se tânguia că îl ține pironit pe loc convalescența, iar apoi câteva luni mai târziu consultând pe Marchant cum ar putea să obțină un certificat medical care să-i înlesnească înrolarea. Pentru ce însă nu a fost dat să aflui în urmă că venea în orice caz rândul celor de vîrsta lui, și că risca astfel să fie trecut din auxiliară la activă, în timp ce ne mai așteptând termenul chemării și luându-i înainte, rămănea liber să-și aleagă el afecțiunea. Așa și făcu, prevăzător la culme și apelând la o sumedenie de protectori. Dar la ce bun să-mi reamintesc despre aceste toate. Ași vrea să nu vorbesc decât de scena cea grozavă pe care am avut-o chiar acum și care va fi hotărîtoare. Dar nu o pot lămuri dacă nu vorbesc în prealabil de acel nou consiliu de revizie la care fu silit să se prezinte și de prilejul ce l-a găsit astfel să fie reformat ca suferind de „cefalee cronică precizată de traumatism. „Atunci

am voit să plec într'un spital, la unde eram sigură că voi fi primită, veam nevoie însă de autorizare, Robert. El mi-a refuzat-o cu brutalitate, cu vorbe foarte aspre, spuiud că n'au decât dorința de a-l înjosi, de a-l înlecție, de a-l face de rușine. A trebuit să mă supun, să aștept și să mă mulțumesc cu Lariboisiere, unde rămăneam toată noaptea, astfel încât nu mai vedeam decât foarte rar pe Robert.

Am rămas uimită într'o dimineață, văzându-l în haine militărești.

Știa englezește și chiar atunci fusese primit într'un comitet american de ajutor, putea ast-fel să îmbrace o uniformă cu toate că din armată parte nu mai făcea. Putea deasemenea să-și dea aere ționale. Dar nu avu noroc bietul de el, urma numeroaselor sale declarații de patriotism fu trimis la Verdun. Nu ce să facă acum trebuia să se arate și „crezu de cuvîntă” să facă pe viciosul, isbuti în scurt timp să capete crucea de război spre marea admirație a lui Gustave, a părinților mei și a multor prieteni cari se estaziară. Până la Verdun unde m'a chemat să viu să văd, chiar și acolo găsize mijlocul să treacă drept erou. Cred că atât astăzi

— decorația, — pentru ca să ceară să fie trimis acasă, ceace obținut cu șurintă datorită protectorilor pe care avea la îndemână. Și cum eu mă miram de o revenire subită care nu se putea trivea deloc cu declarațiile de nerăzboi auzite dela el, chiar la Verdun îmi explică cum că aflase în chip că războiul era pe sfârșite și simțea că putea fi mai ade folos la Paris unde războiul i se părea mai puțin bun decât front.

Sunt două zile de atunci. Și nu a făcut doar nicio imputare. De ce am avut cea dintâi explicație, eu îndur o dela el și tac. Dealtfel în fațetele despretueșc eu mai presus, ci motive pe cari găsește cu cale să invoce în favoarea lor. El a cetit poate și preț în ochii mei.

Și unde mi s'a revoltat! Decorația care a primit-o nu-i mai permite nicio îndoială cu privire la autenticitatea vînturilor sale, precum tot ea îl dispensa de oricare altele. Eu, n'am cruce de război, eu am nevoie de virtute, de ea să-și și nu mă pot mulțumi cu aprobarea dobîndită prin aparențe. Eu, — cea dinmerică — am nevoie de realitate. Ce el, naiv, s'a felicitat pe sine că a pat ușor, din război, surprinzând în sul pe care l'am putut conțeni:

— Ei las! că pareă tu n'ai fi tu ca mine.

Nu Robert. Așa ceva nu-ți permit să spui, și mai cuseamă nu-ți permit să gîndești.

Lui nu i-am răspuns nimic, dar și luat în mine o hotărîre. Am putut să văd pe Marchand în chiar seara aceea și, ne-am înțeles pe deplin. El a hotărît să facă toate demersurile necesare pentru mine. Plec măine la Chateller. În acest spital retras de front, în a tuturor eu voiu părea că mă adăpost bun. Chiar și o doresc. Nu Genevieve știe de ce este vorba. Cum putut afla ea ce bolnavi sunt în acel loc? Nu știu... M'a rugat Genevieve să mă urmez, să stau alături de mine. La vîrsta ei nu admite să se expue într'atît. O să viată pe ea. „Nu, Genevieve, mă duc, tu nu poți, tu nu trebuie să urmezi” — iam spus sărutînd-o cu ca de adio. Nici scumpa mea Genevieve nu se poate mulțumi cu speranța în besc mult. Pentru ea scriu aci să lăsa acest cașet dacă nu mă voiu reîntoarce....